

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΣΤΗΝ
ΠΡΩΙΜΗ ΠΑΙΔΙΚΉ ΗΛΙΚΙΑ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΠΟΨΕΙΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΟΥΣ ΣΤΟ
ΤΜΗΜΑ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΙΜΗ ΗΛΙΚΙΑ
ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Σοφία Παπιγγιώτη, Α.Μ.: 17581

Ευανθία Σδούκου, Α.Μ.: 14137

Επιβλέπουσα:

Καινούργιου Ελένη, Επίκουρος Καθηγήτρια

Ιωάννινα, Ιούλιος, 2020

**Students' Opinions about their academic Education in the
Department of Early childhood care and Education at the University
of Ioannina**

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Ιωάννινα, Ιούλιος 2020

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Επιβλέπων καθηγητής
Καινούργιου Ελένη,
Επίκουρη Καθηγήτρια
2. Μέλος επιτροπής
Νούσια Αλεξάνδρα,
Πανεπιστημιακή Υπότροφος
3. Μέλος επιτροπής
Κανελλοπούλου Ελένη,
Πανεπιστημιακή Υπότροφος

Ο/Η Προϊστάμενος/η του Τμήματος

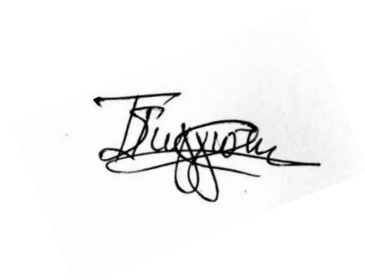
© Σοφία Παπιγγιώτη, Ευανθία Σδούκου, 2020
Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Σοφία Παπιγγιώτη

Υπογραφή

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Σοφία Παπιγγιώτη', written on a light-colored, slightly textured background.

Ευανθία Σδούκου

Υπογραφή

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'ΕΣδούκου', written in a cursive style.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εισαγωγή: Η προσχολική εκπαίδευση αφορά την εκπαίδευση που λαμβάνουν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας, πριν εισαχθούν στο δημοτικό σχολείο. Η σημασία παροχής υψηλού επιπέδου προσχολικής αγωγής και φροντίδας για όλα τα παιδιά στο ξεκίνημα της ζωής τους είναι εξαιρετικά σπουδαία τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.

Σκοπός της εργασίας: Σκοπός της συγκεκριμένης μελέτης είναι η διερεύνηση των απόψεων των φοιτητών για την εκπαίδευσή τους σε τμήματα προσχολικής αγωγής όπως είναι το τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Ηλικία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Υλικά- Μέθοδοι: Πραγματοποιήθηκε ανασκόπηση της πρόσφατης βιβλιογραφίας σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων μέσω της αναζήτησης λέξεων κλειδιών (εκπαιδευτικό σύστημα, προσχολική εκπαίδευση, στάσεις απέναντι στην ακαδημαϊκή μάθηση, μαθησιακή ικανοποίηση).

Αποτελέσματα: Οι απόψεις και η ικανοποίηση των φοιτητών της προσχολικής Αγωγής και Φροντίδας εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες όπως είναι το πρόγραμμα σπουδών, η οργάνωση και η ελκυστικότητα του ιδρύματος, η συνεργασία με το εκπαιδευτικό προσωπικό και οι επαγγελματικές προοπτικές. Η ικανοποίηση των φοιτητών επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από την δυνατότητα εφαρμογής των ακαδημαϊκών γνώσεων στον εργασιακό χώρο, γεγονός που αναδεικνύεται από την σημασία που δίνουν οι φοιτητές στην ποιότητα της πρακτικής άσκησης.

Συμπεράσματα: Υπάρχει ανάγκη αναβάθμισης του ελληνικού συστήματος προσχολικής αγωγής. Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στην βελτίωση των προγραμμάτων σπουδών και στην εξασφάλιση της ποιότητας της παρεχόμενης θεωρητικής και πρακτικής εκπαίδευσης όσο αφορά την ανάπτυξη των δεξιοτήτων του παιδαγωγού προσχολικής ηλικίας.

Λέξεις- κλειδιά: εκπαιδευτικό σύστημα, προσχολική εκπαίδευση, στάσεις απέναντι στην ακαδημαϊκή μάθηση, μαθησιακή ικανοποίηση

ABSTRACT

Introduction: Preschool education refers to the education that preschool children receive before being admitted to primary school. The importance of providing a high level of pre-school education and care for all children at the beginning of their lives is extremely important both individually and socially.

Purpose of the study: The purpose of this study is to investigate the views of students about their education in pre-school education departments such as the Department of Early Childhood Education of the University of Ioannina.

Materials - Methods: A review of recent literature in electronic databases was conducted through search of specific keyword (educational system, preschool education, attitudes towards academic learning, learning satisfaction).

Results: The views and satisfaction of the students of Preschool Education and Care depend on many factors such as the curriculum, the organization and attractiveness of the institution, the cooperation with the teaching staff and the professional prospects. Student satisfaction is greatly influenced by the ability to apply academic knowledge in the workplace, which is highlighted by the importance that students attach to the quality of the internship.

Conclusions: There is a need to upgrade the Greek system of pre-school education. Particular emphasis should be placed on improving curricula and ensuring the quality of the theoretical and practical training provided in terms of developing the skills of the preschool teacher.

Keywords: educational system, preschool education, attitudes towards academic learning, learning satisfaction

Συντομογραφίες

Σ.Ε.Υ.Π	Σχολή Επαγγελματιών Υγείας & Πρόνοιας
ΠΠΣ	Προπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
ΓΥ	Μαθήματα Γενικού Υποβάθρου
ΕΥ	Μαθήματα Ειδικού Υποβάθρου
ΕΕΕΒΑ	Έρευνας και Εφαρμογής Βρεφικής Αφής

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	6
ABSTRACT	7
Εισαγωγή.....	11
1. Η προσχολική αγωγή και φροντίδα	13
1.1 Ορισμός και σημασία της προσχολικής αγωγής και φροντίδας.....	13
1.2 Ιστορική αναδρομή προσχολικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα	14
1.3 Η προσχολική αγωγή στην Ελλάδα.....	15
1.3.1 Προσβασιμότητα	17
1.3.2 Προϋποθέσεις εγγραφής και επιλογή δομής.....	17
1.3.3 Ηλικιακές ομάδες και κατάταξη των βρεφών/νηπίων	18
1.3.4 Οργάνωση χρόνου.....	20
1.3.5 Εβδομαδιαίο και ημερήσιο ωρολόγιο πρόγραμμα.....	20
1.3.6 Κανονιστικά κείμενα και τύποι δραστηριοτήτων	25
1.3.7 Μέθοδοι διδασκαλίας και παιδαγωγικό υλικό.....	26
1.3.8 Αξιολόγηση.....	27
1.3.9 Ποιότητα	29
1.4 Τμήματα Βρεφονηπιοκομίας στην Ελλάδα	30
1.4.1 Τμήμα Προσχολικής Αγωγής Αθήνας	31
1.4.2 Τμήμα Προσχολικής Αγωγής Θεσσαλονίκης.....	34
2. Το Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην πρώιμη παιδική ηλικία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.....	37
2.1 Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην πρώιμη παιδική ηλικία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.....	37
2.2 Ανθρώπινο Δυναμικό.....	39
2.3 Εισαγωγή στο τμήμα.....	39
2.4 Πολιτική διασφάλισης ποιότητας τμήματος.....	39
2.5 Επαγγελματικά δικαιώματα	40
2.6 Πρόγραμμα σπουδών.....	41
2.6.1 Μαθήματα ανά εξάμηνο	43
2.6.2 Εργαστήρια	49
2.7 Διαδικασία εξέτασης των φοιτητών	54
2.8 Πρακτική Άσκηση.....	56
2.9 Πτυχιακή εργασία.....	57
2. 10 Πρόγραμμα μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών.....	58
3. Απόψεις φοιτητών για την εκπαίδευσή τους σε τμήματα προσχολικής αγωγής και φροντίδας	59
4. Απόψεις φοιτητών για την εκπαίδευσή τους στο τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Ηλικία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων	64

Συμπεράσματα	66
Βιβλιογραφία.....	68

Περιεχόμενα Εικόνων

Εικόνα 1: Άποψη του Εργαστηρίου Αισθητικής Εικαστικής Αγωγής του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.....	50
Εικόνα 2: Άποψη του Εργαστηρίου Βρεφονηπιοκομίας του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.....	50
Εικόνα 3: Άποψη του Εργαστηρίου ΕΕΕΒΑ του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.....	51
Εικόνα 4: Άποψη του Εργαστηρίου Κινητικής Αγωγής του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.....	51
Εικόνα 5: Άποψη του Εργαστηρίου Μουσικοπαιδαγωγικής του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.....	52
Εικόνα 6: Άποψη του Εργαστηρίου Παιδαγωγικών του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.....	53
Εικόνα 7: Άποψη του Εργαστηρίου Ψυχολογίας & Ιατρικών Μαθημάτων του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.....	54

Περιεχόμενα Πινάκων

Πίνακας 1: Τα ακαδημαϊκά μαθήματα του Α' εξαμήνου, του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην πρώτη παιδική ηλικία, του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.....	43
Πίνακας 2: Τα ακαδημαϊκά μαθήματα του Β' εξαμήνου, του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην πρώτη παιδική ηλικία, του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.....	44
Πίνακας 3: Τα ακαδημαϊκά μαθήματα του Γ' εξαμήνου, του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην πρώτη παιδική ηλικία, του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.....	44
Πίνακας 4: Τα ακαδημαϊκά μαθήματα του Δ' εξαμήνου, του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην πρώτη παιδική ηλικία, του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.....	45
Πίνακας 5: Τα ακαδημαϊκά μαθήματα του Ε' εξαμήνου, του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην πρώτη παιδική ηλικία, του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.....	45
Πίνακας 6: Τα ακαδημαϊκά μαθήματα του ΣΤ' εξαμήνου, του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην πρώτη παιδική ηλικία, του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.....	46
Πίνακας 7: Τα ακαδημαϊκά μαθήματα του Ζ' εξαμήνου, του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην πρώτη παιδική ηλικία, του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.....	47

Εισαγωγή

Η έννοια της εκπαίδευσης αποτελεί βασικό συστατικό της ανθρώπινης κοινωνίας καθώς συνιστά βασικό εργαλείο της πνευματικής ανάπτυξης, τόσο σε ατομικό, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Με τον όρο εκπαίδευση περιγράφονται οι δραστηριότητες που αφορούν στην ενίσχυση του επιπέδου γνώσεων και στην ψυχοκοινωνική και πνευματική ανάπτυξη ενός ατόμου (Lascarides&Hinitz, 2013).

Η εκπαιδευτική διαδικασία στην ανώτερη εκπαίδευση περιλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες εκπαίδευσης και μάθησης καθώς και το σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών μεθόδων. Σε παιδαγωγικό επίπεδο, η εκπαιδευτική διαδικασία στοχεύει στην απόκτηση εξειδικευμένων γνώσεων, δεξιοτήτων, ικανοτήτων και αξιών οι οποίες θα φανούν χρήσιμες στην μετέπειτα επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευόμενων. Η εκπαίδευση γίνεται με βάση συγκεκριμένες μεθόδους (θεωρητική διδασκαλία, επίδειξη, ανάθεση εργασιών, πρακτική εξάσκηση, κτλ), σε ένα ειδικά σχεδιασμένο πρόγραμμα, με συγκεκριμένους μαθησιακούς στόχους και είναι οριοθετημένη χρονικά (Moraru, 2014).

Η αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας μπορεί να έχει θετικά αποτελέσματα. Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου περιλαμβάνει την αξιολόγηση της εκπαιδευτικής μονάδας, του αναλυτικού προγράμματος και των εκπαιδευτικών σπουδών, των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και των καινοτόμων πρακτικών, του χώρου, των υλικών και των μέσων διδασκαλίας, του εκπαιδευτικού και του εκπαιδευόμενου (Ντουλιοπούλου και Γουργιώτου, 2008).

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας ήταν η διερεύνηση των απόψεων των φοιτητών για την εκπαίδευσή τους σε τμήματα προσχολικής αγωγής όπως είναι το τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Ηλικία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, μέσω ανασκόπησης της σχετικής με το θέμα βιβλιογραφίας. Αναλυτικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο περιγράφονται βασικές έννοιες της προσχολικής αγωγής και φροντίδας ενώ δίνονται πληροφορίες για την ισχύουσα κατάσταση στην Ελλάδα. Επιπλέον, στο ίδιο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα τρία τμήματα βρεφονηπιοκομίας της Αθήνας, της Θεσσαλονίκης και των Ιωαννίνων τα οποία δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα. Στο δεύτερο κεφάλαιο περιγράφεται αναλυτικότερα το τμήμα Αγωγής και

Φροντίδας στην Πρώιμη Ηλικία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, δίνοντας έμφαση στην παρουσίαση του νέου προγράμματος σπουδών, (μαθήματα ανά εξάμηνο, εργαστήρια, πρακτική άσκηση). Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι πρόσφατες μελέτες για την διερεύνηση των απόψεων των φοιτητών σε διάφορα τμήματα προσχολικής εκπαίδευσης ενώ στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύονται τα κυριότερα συμπεράσματα της παρούσας πτυχιακής εργασίας.

1. Η προσχολική αγωγή και φροντίδα

Τα εκτεταμένα οφέλη που προσφέρει η υψηλής ποιότητας προσχολική αγωγή και φροντίδα είναι ευρέως διαδεδομένα και ποικίλουν σε οικονομικά πλεονεκτήματα για την κοινωνία ως σύνολο και καλύτερη ατομική επίδοση στο σχολείο. Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται ο ορισμός και η σημασία της προσχολικής εκπαίδευσης ενώ γίνεται μια ιστορική αναδρομή της προσχολικής φροντίδας στην Ελλάδα. Επιπρόσθετα, δίνονται πληροφορίες για τις δομές που προσφέρουν υπηρεσίες προσχολικής φροντίδας, για το νομοθετικό πλαίσιο στο οποίο υπάγονται, για το ωρολόγιο πρόγραμμα που ακολουθείται και για τα τμήματα προέλευσης των επαγγελματιών προσχολικής αγωγής και φροντίδας στην Ελλάδα.

1.1 Ορισμός και σημασία της προσχολικής αγωγής και φροντίδας

Η προσχολική αγωγή και φροντίδα αφορά οποιοδήποτε ρυθμιζόμενο σύστημα που παρέχει εκπαίδευση και φροντίδα για τα παιδιά, από τη γέννησή τους έως την ηλικία υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, η οποία μπορεί να διαφέρει από χώρα σε χώρα. Περιλαμβάνει την παροχή ημερήσιας φροντίδας και αγωγής σε ειδικά κέντρα, ιδιωτικά και δημόσια χρηματοδοτούμενα, όπως είναι τα νηπιαγωγεία και οι παιδικοί σταθμοί (Κυπριανός, 2007). Ειδικότερα, η διαδικασία της πρώιμης εκπαίδευσης και φροντίδας αναφέρεται στις καθημερινές εμπειρίες του παιδιού και περιλαμβάνει τις κοινωνικές, συναισθηματικές, σωματικές και εκπαιδευτικές πτυχές των δραστηριοτήτων των παιδιών και τις αλληλεπιδράσεις με τους δασκάλους και τους συνομηλίκους τους (Slotetal, 2015).

Η σημασία οικοδόμησης στέρεων βάσεων μέσω της παροχής υψηλού επιπέδου προσχολικής αγωγής και φροντίδας για όλα τα παιδιά στο ξεκίνημα της ζωής τους είναι εξαιρετικά σπουδαία. Τα εκτεταμένα οφέλη που προσφέρει η υψηλής ποιότητας προσχολική αγωγή και φροντίδα είναι ευρέως διαδεδομένα και ποικίλουν σε οικονομικά πλεονεκτήματα για την κοινωνία ως σύνολο και καλύτερη ατομική επίδοση στο σχολείο (Motiejunaiteetal, 2014).

Αναλυτικότερα, η σωστή προσχολική αγωγή έχει σαν στόχο την ισορροπημένη και ολόπλευρη ψυχική, σωματική, συναισθηματική και νοητική ανάπτυξη του παιδιού καθώς και την καλλιέργεια των δεξιοτήτων του, που θα οδηγήσουν στη δημιουργία

μιας ακέрайης προσωπικότητας. Η ποιοτική προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα μπορούν να θέσουν τα θεμέλια της μελλοντικής επιτυχίας ενός ατόμου, από την άποψη της εκπαίδευσης, της ευζωίας, της δυνατότητας απασχόλησης, της κοινωνικής ένταξης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020).

Η σημασία της προσχολικής εκπαίδευσης αναδεικνύεται και στην περίπτωση των μειονεκτούντων παιδιών, που προέρχονται από λιγότερο ευνοημένο περιβάλλον, καθώς ωφελούνται σε γνωστικό, γλωσσικό και κοινωνικό επίπεδο ανάπτυξης. Η ενίσχυση της αυτοπεποίθησης και των κοινωνικών δεξιοτήτων των συγκεκριμένων παιδιών παρέχει τα θεμέλια για τη μετέπειτα αυξημένη σχολική απόδοση και έτσι την καλύτερη δυνατή κοινωνική ενσωμάτωση και επαγγελματική και οικονομική αποκατάσταση (Melhuish et al, 2015).

Η πρώιμη εκπαίδευση μπορεί να διαδραματίσει κρίσιμο ρόλο κατά τη διάρκεια αυτής της σημαντικής αναπτυξιακής περιόδου του παιδιού, η οποία χαρακτηρίζεται από σημαντική πλαστικότητα του εγκεφάλου και αυξημένη ευαισθησία σε εξωτερικά ερεθίσματα. Επιπλέον, μέσω της προσχολικής εκπαίδευσης, μπορεί να επιτευχθεί έγκαιρα η ανίχνευση και διαχείριση των παιδιών που βρίσκονται σε αυξημένο κίνδυνο εμφάνισης μαθησιακών δυσκολιών (Drigasetal, 2017).

Τα γνωστικά και κοινωνικο-συναισθηματικά οφέλη της αγωγής και φροντίδας στην πρώιμη ηλικία τροφοδότησαν την αύξηση των συγκεκριμένων προγραμμάτων από τις αρχές του εικοστού αιώνα. Η εμπειρία που αποκτήθηκε τις τελευταίες δεκαετίες έχει δημιουργήσει πολλές νέες πρακτικές που αφορούν την εκπαίδευση κατά την πρώιμη παιδική ηλικία. Αρκετά κράτη έχουν υλοποιήσει ή έχουν ανακοινώσει σχέδια για την εφαρμογή καθολικών προσχολικών προγραμμάτων (Shaughnessy&Kleyn, 2012).

Τα υψηλής ποιότητας συστήματα προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας αποτελούν άρα αποτελεσματική επένδυση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020). Ειδικά χαρακτηριστικά της πρώιμης εκπαίδευσης και φροντίδας όπως είναι ο αριθμός των παιδιών ανά τάξη, η αναλογία παιδιών ανά εκπαιδευτικό προσωπικό και τα ακαδημαϊκά προσόντα των εκπαιδευτικών αποτελούν σημαντικές παραμέτρους που μπορεί να επηρεάσουν την παρεχόμενη εκπαίδευση (Slotetal, 2015).

1.2 Ιστορική αναδρομή προσχολικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα

Παρόλο που ιδρύματα προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης λειτούργησαν στην Ελλάδα ήδη από το τέλος της τρίτης-αρχές της τέταρτης δεκαετίας του 19ου αιώνα, η θεσμοθέτηση των νηπιαγωγείων στο ελληνικό κράτος έγινε μόλις το 1895, σε μια περίοδο που ο θεσμός εξυπηρετούσε επείγουσες εθνικές ανάγκες και πολιτικές, ενώ το κρατικό ενδιαφέρον για την κατάρτιση νηπιαγωγών σε κρατικές σχολές εκδηλώθηκε τη δεύτερη δεκαετία του 20ού αιώνα. Όταν η Αικατερίνη Λασκαρίδου επιχειρούσε να εισάγει το σύστημα του Fröbel στην Ελλάδα, ο γερμανός παιδαγωγός είχε εξελιχθεί σε εμβληματική φυσιογνωμία στο χώρο της παιδοκεντρικής παιδαγωγικής παράδοσης. Στις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ού στο ελληνικό νηπιαγωγείο ανατέθηκε ρόλος ενοποίησης του έθνους, στην υπηρεσία της οποίας τέθηκαν οι φραιβελιανές νηπιαγωγοί (Ηλιάδου-Τάχου, 2015).

Η Αικατερίνη Λασκαρίδου, ίδρυσε τον "Πρότυπο Παιδικό Κήπο" το 1908 στο Λύκειο Ελληνίδων, σύμφωνα με τις αρχές του Φροβελιανού συστήματος. Βασικός σκοπός του ήταν η περίθαλψη και η εκπαίδευση παιδιών που ανήκαν σε ασθενείς οικονομικά τάξεις. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του πρότυπου νηπιακού κήπου, βασίζονταν στο παιχνίδι. Το παιχνίδι, η δημιουργική αυτοέκφραση, η αρμονική συμβίωση με τα άλλα παιδιά κυριαρχούν στο πρόγραμμα. Σκοπός των παιχνιδιών αυτών δεν είναι, η προσωπική έκφραση ή η ευχαρίστηση, αλλά η γνώση του κόσμου. Ο Froebel πίστευε ότι η αγωγή και η διδασκαλία πρέπει να στηριχτούν στην έμφυτη ορμή για δράση, που φέρνει μαζί του ο μαθητής, και να φροντίσουν στην ανάπτυξη και εξέλιξη αυτής της ορμής. Κάθε δραστηριότητα είχε σαν σκοπό την καλλιέργεια διαφορετικών δεξιοτήτων. Η γυμναστική βοηθούσε στην ανάπτυξη της κίνησης και του ρυθμού, η παρατήρηση της φύσης ενίσχυε την αγάπη για τη γνώση, οι συχνές προσευχές συντελούσαν στην καλλιέργεια του θρησκευτικού συναισθήματος ενώ η παρέα με άλλα παιδιά στην ανάπτυξη της κοινωνικότητας. Η φοίτηση στο νηπιαγωγείο διαρκούσε τρία χρόνια (Χατζηστεφανίδου, 2008).

1.3 Η προσχολική αγωγή στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, η προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα προσφέρεται (Eurydise, 2019):

Α. Σε βρεφικούς, βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς αρμοδιότητας κυρίως των Δήμων (Υπουργείο Εσωτερικών).

Β. Σε αντίστοιχες ιδιωτικές δομές προσχολικής αγωγής και φροντίδας (κερδοσκοπικού και μη χαρακτήρα), καθώς και μονάδες απασχόλησης βρεφών ή/και παιδιών για λίγες ώρες και βρεφονηπιακούς σταθμούς ολοκληρωμένης φροντίδας που λειτουργούν υπό την επίβλεψη του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (Υπουργική Απόφαση Δ22/οικ. 11828/293/ 2017).

Η λειτουργία των δημοτικών βρεφικών, βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών διέπεται από τον «Πρότυπο Κανονισμό Λειτουργίας Δημοτικών Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών» (Κοινή Υπουργική Απόφαση 41087/29-11-2017).

Βάσει αυτού, οι βρεφικοί, βρεφονηπιακοί και παιδικοί σταθμοί είναι χώροι αγωγής και ασφαλούς διαμονής για παιδιά προσχολικής ηλικίας. Ειδικότερα, σε βρεφικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς υπάρχει δυνατότητα εγγραφής βρεφών από 2 μηνών, υπό προϋποθέσεις, έως την ηλικία εγγραφής τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση (από 4 ετών). Οι παιδικοί σταθμοί φιλοξενούν παιδιά από 2,5 ετών έως την ηλικία εγγραφής τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Σκοπός των βρεφικών, βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών είναι να παρέχουν ενιαία προσχολική αγωγή σύμφωνα με τα πλέον σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα, να βοηθούν τα παιδιά να αναπτυχθούν ολόπλευρα, σωματικά, νοητικά συναισθηματικά και κοινωνικά, να εξαλείφουν κατά το δυνατό, τις διαφορές που τυχόν προκύπτουν από το πολιτιστικό, οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο των γονιών τους. Επιπρόσθετα, σκοπός των βρεφικών, βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών είναι να εξυπηρετούν τους γονείς και παράλληλα να τους ευαισθητοποιούν πάνω σε θέματα σύγχρονης παιδαγωγικής και ψυχολογίας, να βοηθούν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας στην ομαλή μετάβασή τους από το οικογενειακό στο σχολικό περιβάλλον και να παρέχουν ημερήσια διατροφή και φροντίδα στα παιδιά που φιλοξενούν τηρώντας τους κανόνες υγιεινής και ασφάλειας.

Στους βρεφικούς, βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς μπορεί να επιβάλλονται μηνιαία τροφεία στις οικογένειες των φιλοξενούμενων παιδιών, σύμφωνα με την οικονομική τους δυνατότητα.

Στην αρμοδιότητα των Δήμων εντάσσεται, μεταξύ άλλων, η χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας δημοτικών και ιδιωτικών βρεφικών, βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών (Νόμος 3463/2006).

Γ. Σε νηπιαγωγεία, δημόσια και ιδιωτικά, αρμοδιότητας του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Η προσχολική εκπαίδευση που παρέχεται στα νηπιαγωγεία ανήκει στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Νόμος 1566/1985). Η φοίτηση στα δημόσια νηπιαγωγεία είναι δωρεάν.

1.3.1 Προσβασιμότητα

Δημοτικοί βρεφικοί, βρεφονηπιακοί και παιδικοί σταθμοί λειτουργούν σε Δήμους όλης της επικράτειας. Η λειτουργία τους διέπεται από τον Πρότυπο Κανονισμό Λειτουργίας Δημοτικών Παιδικών και Βρεφονηπιακών σταθμών (Κοινή Υπουργική Απόφαση 47087/29-11-2017).

Σε **βρεφικούς** και **βρεφονηπιακούς σταθμούς** υπάρχει δυνατότητα εγγραφής βρεφών από 2 μηνών, υπό προϋποθέσεις, έως την ηλικία εγγραφής τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση (από 4 ετών). Οι **παιδικοί σταθμοί** φιλοξενούν παιδιά από 2,5 ετών. Πιο συγκεκριμένα, βάσει του εν λόγω Κανονισμού, τα βρέφη/νήπια που εγγράφονται στους βρεφικούς, βρεφονηπιακούς, παιδικούς σταθμούς προέρχονται κατά κύριο λόγο από την περιοχή του Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης στον οποίο ανήκουν. Δεν αποκλείεται η περίπτωση εγγραφής παιδιού που διαμένει σε όμορη περιοχή εάν υπάρχει κενή θέση ή εάν εξυπηρετείται ιδιαίτερα οξυμένη κοινωνική ανάγκη των γονέων. Τα παιδιά μπορεί να μεταφέρονται στους σταθμούς με μεταφορικό μέσο που αυτός διαθέτει, αφού ληφθούν όλα τα αναγκαία μέτρα για την πιστή τήρηση των προδιαγραφών ασφαλούς μεταφοράς. Η μεταφορά τους μπορεί να ανατεθεί σε ειδικό συνοδό και σε μέλη του παιδαγωγικού προσωπικού. Το κόστος μεταφοράς μπορεί να καλυφθεί με πρόσθετη εισφορά των γονέων (κατόπιν απόφασης του Διοικητικού Συμβουλίου του σταθμού), ανάλογα με την οικονομική τους δυνατότητα. Η εισφορά αυτή είναι ανεξάρτητη από τα προβλεπόμενα τροφεία. Επίσης, ιδιωτικές δομές (κερδοσκοπικού και μη χαρακτήρα) προσχολικής αγωγής και φροντίδας, όπως βρεφονηπιακοί και παιδικοί σταθμοί, καθώς και μονάδες απασχόλησης βρεφών ή/και παιδιών για λίγες ώρες, λειτουργούν υπό την επίβλεψη του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (Υπουργική Απόφαση Δ22/οικ. 11828/293/ 2017).

1.3.2 Προϋποθέσεις εγγραφής και επιλογή δομής

Η υποχρεωτική εκπαίδευση στην Ελλάδα έγινε πρόσφατα δίχρονη και ξεκινά από την ηλικία των 4 ετών, με φοίτηση στα νηπιαγωγεία (Ν.4521/2018). Η εφαρμογή του

παραπάνω πλαισίου ξεκίνησε από το σχολικό έτος 2018-19, σε 184 Δήμους της χώρας, συνεχίζεται κατά το σχολικό έτος 2019-2020 και πρόκειται να τεθεί σε καθολική ισχύ, σε όλη την επικράτεια, κατά το επόμενο σχολικό έτος 2020-21 (Κοινή Υπουργική Απόφαση με αρ. πρωτ. 127860/Δ1/13-8-19). Η προσχολική εκπαίδευση που παρέχεται στα νηπιαγωγεία αποτελεί τμήμα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (Νόμος 1566/1985).

Δικαίωμα εγγραφής στους βρεφικούς, βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς έχουν όλα τα παιδιά που προέρχονται από τους οικείους Δήμους. Στους **βρεφικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς** γίνονται δεκτά βρέφη από 2 μηνών, υπό προϋποθέσεις, διαφορετικά γίνονται δεκτά από 6 μηνών. Στους **παιδικούς σταθμούς** γίνονται δεκτά νήπια από 2,5 ετών. Κατά την εγγραφή, επιλέγονται (Eurydice, 2019):

- Τα παιδιά εργαζόμενων γονέων
- Τα παιδιά των ανέργων
- Τα παιδιά των οικονομικά ασθενέστερων οικογενειών και ιδιαίτερα εκείνα που έχουν ανάγκη φροντίδας (π.χ. παιδιά ορφανά από δύο ή ένα γονέα, παιδιά αγάμων μητέρων, διαζευγμένων ή σε διάσταση γονέων, παιδιά που προέρχονται από γονείς με σωματική ή πνευματική αναπηρία, πολύτεκνων οικογενειών κ.λ.π.).

Τα κριτήρια επιλογής των προς φιλοξενία βρεφών και νηπίων καθώς και η μοριοδότησή τους ενδέχεται να εξειδικεύονται από το Διοικητικό Συμβούλιο του οικείου σταθμού, μετά από αιτιολογημένη απόφασή του. Σε περίπτωση που η αίτηση των γονιών για εγγραφή των παιδιών τους σε δημοτικούς βρεφικούς, βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς απορριφθεί, τότε αυτοί μπορεί να υποβάλουν ένσταση, σύμφωνα με τις ειδικότερες διαδικασίες που ορίζει ο κάθε Δήμος.

1.3.3 Ηλικιακές ομάδες και κατάταξη των βρεφών/νηπίων

Η εγγραφή των βρεφών/νηπίων γίνεται ως εξής (Eurydice, 2019):

1. Στους βρεφικούς σταθμούς εγγράφονται βρέφη ηλικίας από 2 μηνών, υπό προϋποθέσεις, διαφορετικά γίνονται δεκτά από 6 μηνών έως 2,5 ετών

2. Στους βρεφονηπιακούς σταθμούς, εγγράφονται βρέφη από 2 μηνών, υπό προϋποθέσεις, διαφορετικά γίνονται δεκτά από 6 μηνών έως την ηλικία εγγραφής τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση
3. Στους παιδικούς σταθμούς εγγράφονται, νήπια ηλικίας από 2,5 ετών έως την ηλικία εγγραφής τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση.

Σε Δήμους όπου δεν έχει εφαρμοστεί ακόμη η δίχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, τα παιδιά μπορούν να παραμείνουν στους βρεφονηπιακούς και στους παιδικούς σταθμούς μέχρι την ηλικία των 5 ετών. Η κατάταξή τους σε τμήματα πραγματοποιείται σύμφωνα με την ηλικία. Στα βρεφικά τμήματα εντάσσονται βρέφη (Υπουργική Απόφαση Δ22/οικ. 11828/293/ 2017):

- Από 2 μηνών έως 1,5 έτους
- Από 1,5 έτους έως 2,5 ετών.

Στους παιδικούς σταθμούς, τα τμήματα συγκροτούνται σύμφωνα με την ηλικία, ως εξής:

- Από 2,5 έως 3,5 ετών
- Από 3,5 ετών έως την εγγραφή τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση.

Κάθε μικτός βρεφονηπιακός σταθμός αποτελείται από τα προαναφερόμενα τμήματα. Στα βρεφικά τμήματα φιλοξενούνται 12 βρέφη με 2 παιδαγωγούς και μία/έναν βοηθό. Κάθε τμήμα παιδικού σταθμού εξυπηρετεί έως 25 παιδιά με μία/έναν παιδαγωγό και μία/έναν βοηθό και σε κάθε περίπτωση, με το παιδαγωγικό προσωπικό που προβλέπεται. Δεν υφίσταται στη νομοθεσία ειδική διάταξη που να απαγορεύει ή να επιβάλλει τη παραμονή του ως άνω προσωπικού, παιδαγωγικού και μη, με την ίδια ομάδα παιδιών για σειρά ετών. Ως προς τις ιδιωτικές δομές προσχολικής αγωγής και διαπαιδαγώγησης, υπάρχει η εξής διαφοροποίηση ως προς τον αριθμό των φιλοξενούμενων παιδιών, για την εύρυθμη και βιώσιμη λειτουργία της κάθε μονάδας (Υ.Α Δ22/οικ. 11828/293/ 2017).

Δεν πρέπει να είναι μικρότερος από:

- 10 βρέφη σε περίπτωση βρεφικού σταθμού
- 15 νήπια σε περίπτωση παιδικού σταθμού

- 6 βρέφη και 15 νήπια σε περίπτωση βρεφονηπιακού σταθμού
- 6 βρέφη και/ ή 15 νήπια σε περίπτωση μονάδας απασχόλησης βρεφών και/ή νηπίων.

Επιπλέον, στις παραπάνω ιδιωτικές δομές μπορούν να εγγράφονται παιδιά και πέρα από τη δυναμικότητα της κάθε μονάδας, έως 10%. Στα βρεφικά τμήματα φιλοξενούνται βρέφη, ηλικίας έως 2,5 ετών με ένα/μία βρεφοκόμο ανά 8 βρέφη κι ένα/μία βοηθό βρεφοκόμου. Στα νηπιακά τμήματα φιλοξενούνται νήπια ηλικίας από 2,5 ετών μέχρι την ηλικία εγγραφής τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση με ένα/μία Νηπιαγωγό ανά 25 νήπια κι ένα/μία βοηθό Νηπιαγωγού (Υπουργική Απόφαση Δ22/οικ. 11828/293/2017).

1.3.4 Οργάνωση χρόνου

Όπως ορίζεται στον «Πρότυπο Κανονισμό Λειτουργίας των Δημοτικών Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών», η λειτουργία των βρεφικών, βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών αρχίζει την 1η Σεπτεμβρίου και λήγει την 31η Ιουλίου του επόμενου έτους (από Δευτέρα έως Παρασκευή), δηλαδή διαρκεί περίπου 220 ημέρες τον χρόνο. Σε περιοχές που η απασχόληση των εργαζόμενων μητέρων κορυφώνεται κατά τη θερινή περίοδο, ο παιδικός σταθμός μπορεί να λειτουργεί τον μήνα Αύγουστο και να διακόπτει τη λειτουργία του συνολικά ένα μήνα κατά τη διάρκεια των μηνών Ιουνίου-Ιουλίου. Οι σταθμοί δεν λειτουργούν από 24 Δεκεμβρίου μέχρι 5 Ιανουαρίου, καθώς και από τη Μεγάλη Πέμπτη μέχρι και την Κυριακή του Θωμά. Οι σταθμοί, επίσης, διακόπτουν τη λειτουργία τους κατά τις επίσημες αργίες των Δημόσιων Υπηρεσιών και τις τοπικές εορτές. Η αρμοδιότητα λειτουργίας των βρεφικών, βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών ανήκει στους Δήμους.

1.3.5 Εβδομαδιαίο και ημερήσιο ωρολόγιο πρόγραμμα

Σύμφωνα με τον «Πρότυπο Κανονισμό Λειτουργίας των Δημοτικών Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών», οι σταθμοί λειτουργούν από Δευτέρα έως Παρασκευή. Αν και το ημερήσιο πρόγραμμα λειτουργίας είναι ευέλικτο, ωστόσο στο σύνολο των σταθμών τηρούνται ορισμένα βασικά χρονικά σημεία όπως: προσέλευση, αναχώρηση των παιδιών, ώρες φαγητού, διαλείμματος και ανάπαυσης. Η λειτουργία τους αρχίζει

από τις 7.00 το πρωί κατά το χειμερινό ωράριο και από τις 6.45 το πρωί κατά το θερινό ωράριο και λήγει στις 16.00 το απόγευμα. Με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του εκάστοτε σταθμού, το ωράριο λειτουργίας μπορεί να παρατείνεται για δύο ώρες επιπλέον, εφόσον υπηρετεί σε αυτόν το προσωπικό που απαιτείται. Ενδεικτικά, το πρόγραμμα απασχόλησης των βρεφών/παιδιών είναι ως εξής (Eurydise, 2019):

ΔΙΑΡΚΕΙΑ/ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΙΑΣ ΤΥΠΙΚΗΣ ΗΜΕΡΑΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ		
(ΒΡΕΦΗ)		
ΔΕΥΤΕΡΑ - ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ		
Πρόγραμμα (πριν τις δραστηριότητες)	6.45 ή 7.00 π.μ.-9.00 π.μ.	• Προσέλευση βρεφών • Ικανοποίηση ατομικών αναγκών, ανάπαυση ή ελεύθερη απασχόληση
	9.00 π.μ.-9.30 π.μ.	• Πρωινό
Πρωινές δραστηριότητες (ώρες έναρξης και λήξης)	9.30 π.μ.-12.00 π.μ.	• Ατομικά προγράμματα που αποσκοπούν στην εξέλιξη και ανάπτυξη των παιδιών
Μεσημεριανό γεύμα και ανάπαυση	12.00 π.μ.-13.00 μ.μ.	• Προετοιμασία-Μεσημεριανό γεύμα
	13.00μ.μ.-14.30 μ.μ.	• Ανάπαυση
Απογευματινές δραστηριότητες (ώρες έναρξης και λήξης)	14.30 μ.μ.-15.15 μ.μ.	• Ελεύθερη απασχόληση
Πρόγραμμα	15.15 μ.μ.-15.45 μ.μ.	• Απογευματινό

(μετά τις δραστηριότητες)	15.45 μ.μ.-16.00 μ.μ.	• Προετοιμασία-Αναχώρηση
---------------------------	-----------------------	--

ΔΙΑΡΚΕΙΑ/ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΙΑΣ ΤΥΠΙΚΗΣ ΗΜΕΡΑΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

(ΠΑΙΔΙΑ)

ΔΕΥΤΕΡΑ - ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Πρόγραμμα (πριν τις δραστηριότητες)	6.45 ή 7.00 π.μ.-8.30 π.μ.	• Υποδοχή των παιδιών
	8.30 π.μ.-9.00 π.μ.	• Προσευχή • Προετοιμασία των παιδιών για το πρωινό
	9.00 π.μ.-9.30 π.μ.	• Πρωινό Τα παιδιά, σε ομάδες εργασίας, συμμετέχουν στο σερβίρισμα και στην τακτοποίηση της τραπεζαρίας
	9.30 π.μ.-10.00 π.μ.	• Ο παιδαγωγός προγραμματίζει και συζητά με τα παιδιά τις δραστηριότητες της ημέρας

	10.00 π.μ.-11.00 π.μ.	• Παράλληλα ή μεμονωμένα εργαστήρια
	11.00 π.μ.-12.00 π.μ.	• Διάλειμμα των παιδιών εκ περιτροπής, ανά δύο τμήματα, διάρκειας γύρω στα 30 λεπτά.
		• Προετοιμασία για το μεσημεριανό (ατομική υγιεινή)
		• Ελεύθερη απασχόληση σε «παιδαγωγικές γωνίες δραστηριοτήτων» ή ομαδικά παιχνίδια στην τάξη και στην αυλή
Μεσημεριανό γεύμα και ανάπαυση	12.00 π.μ.-13.00 μ.μ.	• Μεσημεριανό φαγητό Τα παιδιά σε ομάδες εργασίας συμμετέχουν στο σερβίρισμα και την τακτοποίηση της τραπεζαρίας

	12.00 π.μ.-13.00 μ.μ.	Ατομική υγιεινή-μετά το φαγητό-βούρτσισμα δοντιών
Απογευματινές δραστηριότητες (ώρες έναρξης και λήξης)	13.00μ.μ.-13.30 μ.μ.	- Σταδιακή αναχώρηση των παιδιών που φεύγουν νωρίς - Ακολουθούν ήσυχες δραστηριότητες
Πρόγραμμα (μετά τις δραστηριότητες)	13.30 μ.μ.-15.00 μ.μ.	Ανάπαυση
	15.00 μ.μ.-15.45 μ.μ.	Απογευματινό
		Ελεύθερη απασχόληση
		Τακτοποίηση των τάξεων
		Αναχώρηση

Το παραπάνω πρόγραμμα προσαρμόζεται στις ανάγκες κάθε ηλικίας. Για τις ιδιωτικές δομές προσχολικής αγωγής και φροντίδας, προβλέπεται ότι υποχρεούνται να εφαρμόζουν ημερήσια προγράμματα για την αγωγή, ψυχαγωγία και εκπαίδευση των παιδιών, τα οποία θα ελέγχονται από τα αρμόδια όργανα της πολιτείας ως προς το παιδαγωγικό περιεχόμενο (Υπουργική Απόφαση Δ22/οικ. 11828/293/ 2017)

1.3.6 Κανονιστικά κείμενα και τύποι δραστηριοτήτων

Βάσει του Νόμου 2880/2001, οι παιδικοί, βρεφικοί και βρεφονηπιακοί σταθμοί εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ). Λειτουργούν ως νομικά πρόσωπα, με βάση τον «Πρότυπο Κανονισμό Λειτουργίας Δημοτικών Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών» (Κοινή Υπουργική Απόφαση 41087/29-11-2017). Οι διατάξεις του «Πρότυπου Κανονισμού Λειτουργίας» αποτελούν τις ελάχιστες προϋποθέσεις, ενώ με απόφαση των δημοτικών συμβουλίων, καθορίζεται ο κανονισμός λειτουργίας των δημοτικών παιδικών, βρεφικών και βρεφονηπιακών σταθμών.

Οι παιδικοί, βρεφικοί και βρεφονηπιακοί σταθμοί διοικούνται από το Διοικητικό Συμβούλιο στο οποίο μετέχουν:

- Δημοτικοί και κοινοτικοί σύμβουλοι
- Εκπρόσωπος των γονέων των φιλοξενούμενων παιδιών
- Εκπρόσωπος των εργαζομένων στο σταθμό.

Σύμφωνα με τον Πρότυπο Κανονισμό που διέπει τη λειτουργία των παιδικών, βρεφικών και βρεφονηπιακών σταθμών, το ημερήσιο πρόγραμμα που εφαρμόζεται είναι ευέλικτο. Ποικίλλει ως προς τις μαθησιακές δραστηριότητες αλλά και το χρόνο που αφιερώνεται σε κάθε μία από αυτές, με βάση τον κανονισμό λειτουργίας του κάθε σταθμού.

Ωστόσο, σε όλους τηρούνται σταθερά ορισμένα χρονικά σημεία του «Πρότυπου Κανονισμού» όπως:

1. Προσέλευση
2. Αναχώρηση των παιδιών
3. Ώρες φαγητού, διαλείμματος και ανάπαυσης.

Το ημερήσιο πρόγραμμα περιλαμβάνει:

- Μουσικοκινητικές – ρυθμικές δραστηριότητες
- Ασκήσεις χώρου

- Εργαστήρια ζωγραφικής
- Εργαστήρια κολλητικής
- Εργαστήρια κουκλοθεάτρου
- Εργαστήρια θεατρικού παιχνιδιού
- Εργαστήρια νερού
- Εργαστήρια πηλού
- Εργαστήρια κηπουρικής
- Εργαστήρια μαγειρικής
- Εργαστήρια οικολογικού πειραματισμού και άλλες παιδαγωγικές δραστηριότητες.

Επίσης, οργανώνονται ομαδικά παιχνίδια στην τάξη και την αυλή και πραγματοποιούνται ψυχοκινητικές δραστηριότητες.

Τέλος, ενθαρρύνονται:

- Η προανάγνωση
- Η προγραφή
- Η προαρίθμηση.

1.3.7 Μέθοδοι διδασκαλίας και παιδαγωγικό υλικό

Στους παιδικούς, βρεφικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς, το ημερήσιο πρόγραμμα που καταρτίζεται, σύμφωνα με τον Πρότυπο Κανονισμό, περιλαμβάνει ώρες για **εξατομικευμένα προγράμματα:**

- Εξέλιξης και ανάπτυξης
- Ελεύθερης απασχόλησης
- Γευμάτων και ανάπαυσης.

Όσον αφορά στα **βρέφη**, οργανώνονται **ατομικά προγράμματα** που αποβλέπουν:

1. Στην εξέλιξη τους
2. Στην κοινωνική, συναισθηματική, νοητική, κινητική τους ανάπτυξη και
3. Στην υποβοήθηση κατάκτησης της αυτονομίας τους.

Όσον αφορά στα **νήπια**, ο παιδαγωγός προτρέπει και ενθαρρύνει τα παιδιά:

- Να ενσωματωθούν σε ομάδες παιχνιδιού ή απασχόλησης στις «παιδαγωγικές γωνιές δραστηριοτήτων» συμβολικού χαρακτήρα και στις γωνιές γνώσεων
- Να απασχοληθούν με το «οικοδομικό-κατασκευαστικό υλικό» ή άλλο παιδαγωγικό υλικό.

Μετά την αναχώρηση των παιδιών που φεύγουν νωρίς, ακολουθούν ήσυχες δραστηριότητες όπως άκουσμα μουσικής, αφήγηση παραμυθιού, μυθοπλασία, τραγούδι, διάβασμα βιβλίου, παιχνίδια με το λόγο και παιχνίδια για την εξέλιξη της αντιληπτικής ικανότητας των παιδιών, παντομίμα και αυτοσχεδιασμοί.

Το ημερήσιο πρόγραμμα δημιουργικής απασχόλησης που εφαρμόζεται στους παιδικούς, βρεφικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς έχει σκοπό:

1. Την κοινωνικοποίηση και ομαλή συναναστροφή των παιδιών μεταξύ τους
2. Την ενίσχυση της εξελικτικής τους πορείας
3. Την εμπέδωση κλίματος ελευθερίας και ασφάλειας ώστε να εξασφαλίζεται η αρμονική ψυχοσωματική ανάπτυξη των παιδιών.

Στόχος του παιδαγωγού είναι να αποκτήσουν τα παιδιά την ικανότητα συγκέντρωσης, αυτενέργειας, εμπιστοσύνης στον εαυτό τους και στις δυνατότητές τους, ακολουθώντας τις πιο σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους.

1.3.8 Αξιολόγηση

Αξιολόγηση της προόδου παιδιών ηλικίας κάτω των 4 ετών δεν πραγματοποιείται στη χώρα μας. Η αξιολόγηση σχετίζεται κυρίως με τις επιδόσεις των μαθητών που σημειώνονται **εντός τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος**. Η έναρξη του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος στη χώρα μας συμπίπτει με την έναρξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και απευθύνεται σε μαθητές 4 ετών και άνω. Εξάλλου, βάσει του

«Πρότυπου Κανονισμού Λειτουργίας», ο βασικός σκοπός των παροχών προσχολικής αγωγής εστιάζει στη:

- Σωματική
- Νοητική
- Συναισθηματική
- Κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών.

Η πρόσληψη γνώσεων που απορρέει από τη διδασκαλία συγκεκριμένων γνωστικών αντικειμένων συμβαίνει εντός τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος. Σε αυτό το πλαίσιο, στους παιδικούς, βρεφικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς, το παιδαγωγικό προσωπικό οφείλει να ενημερώνει τους γονείς μία φορά το μήνα για τη γενική, σφαιρική εξέλιξη του παιδιού(Eurydice, 2019).

1.3.9 Ποιότητα

Η ποιότητα στην πρώιμη αγωγή και φροντίδα είναι μία πολύπλοκη ιδέα. Τα βασικά χαρακτηριστικά ενός υψηλού επιπέδου περιβάλλοντος περιλαμβάνουν τα εξής (Motiejunaiteetal, 2014):

- Ένα ασφαλές αλλά και δραστήριο περιβάλλον
- Υποστηρικτικό και ενθαρρυντικό προσωπικό
- Ευκαιρίες για έντονη λεκτική και κοινωνική αλληλεπίδραση
- Κατάλληλες ευκαιρίες για την ενίσχυση της πνευματικής, σωματικής, κοινωνικής και ψυχικής ανάπτυξης των παιδιών.

Το καταρτισμένο δυναμικό προσωπικό είναι το κλειδί για την παροχή υψηλής ποιότητας αγωγής και φροντίδας στην πρώιμη παιδική ηλικία. Η παροχή μόρφωσης που δίνεται από προσωπικό με ανώτατο επίπεδο εκπαίδευσης κατά γενική ομολογία ξεκινά μόνον όταν τα παιδιά φθάσουν περίπου στην ηλικία των τριών. Το προσωπικό της αγωγής και φροντίδας στην πρώιμη παιδική ηλικία κατέχει σημαντικό ρόλο στον καθορισμό των εμπειριών για τα παιδιά και τα μαθησιακά τους αποτελέσματα (Bennett and Moss, 2011).

Το 2011 η Επιτροπή Επικοινωνίας διαβεβαιώνει ότι οι ικανότητες του προσωπικού είναι το κλειδί για την υψηλού επιπέδου αγωγής και φροντίδας στην πρώιμη παιδική ηλικία. Ωστόσο, εξακολουθεί να υφίσταται η τάση για ανάθεση «εκπαιδευτικού» έργου για τις μεγαλύτερες ηλικίες σε καταρτισμένο προσωπικό, ενώ η «φροντίδα» για τις μικρότερες επαφίεται σε λιγότερο καταρτισμένο προσωπικό. Στις περισσότερες χώρες, διάφοροι τύποι εργαζομένων έχουν άμεση και τακτική επαφή με τα παιδιά. Στην έκθεση Ευρυδίκη, αυτοί έχουν κατηγοριοποιηθεί σε τρεις γενικές ομάδες (Eurydice, 2019):

- εκπαιδευτικό προσωπικό, συνήθως με τριτοβάθμια εκπαίδευση (Πτυχίο ΑΕΙ)
- προσωπικό φροντίδας με ελάχιστη βαθμίδα εκπαίδευσης Ενιαίου Λυκείου ή μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εκτός ΑΕΙ και
- βοηθητικό προσωπικό/βοηθοί που συνήθως είτε δεν διαθέτουν πτυχία είτε διαθέτουν ελάχιστα προσόντα επιπέδου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Παρ' όλα αυτά, εκπαιδευτικό προσωπικό για την προσχολική αγωγή και φροντίδα δεν διαθέτουν όλα τα ευρωπαϊκά κράτη, ειδικά για παιδιά κάτω των τριών ετών. Η παρουσία στην διδασκαλία ενός τουλάχιστον ατόμου με ελάχιστο χρόνο σπουδών τρία χρόνια τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (πτυχίο πανεπιστημίου) δε συνιστά ζητούμενο στην Δημοκρατία της Τσεχίας, Γερμανία, Ιρλανδία, Λετονία, Μάλτα, Αυστρία, Σλοβακία, Ηνωμένο Βασίλειο (Σκωτία) και Λιχτενστάιν σε όλα τα στάδια της προσχολικής αγωγής και φροντίδας. Η θεσμοθέτηση των αρχικών απαιτήσεων προσόντων για το προσωπικό που εργάζεται με παιδιά είναι η μόνη αφετηρία για διασφάλιση ενός σωστά καταρτισμένου ανθρώπινου δυναμικού. Η Διαρκής Επαγγελματική Επιμόρφωση (ΔΕΕ) είναι σημαντικό μέσο με το οποίο οι εργαζόμενοι μπορούν να εξελίσσουν τις γνώσεις και τις ικανότητές τους καθ' όλη τη διάρκεια της καριέρας τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η συμμετοχή σε επιμόρφωση επιτρέπει επίσης το προσωπικό να αναβαθμίζει τα προσόντα του. Παρ' όλα αυτά, η διαρκής επαγγελματική επιμόρφωση συνιστά επαγγελματικό καθήκον για το προσωπικό εκπαίδευσης και φροντίδας σε περιβάλλοντα για παιδιά κάτω των τριών μόλις στις μισές χώρες τις Ευρώπης. Για τις μεγαλύτερες ηλικίες, θεωρείται επαγγελματική υποχρέωση και/ή προϋπόθεση για προαγωγή παντού εκτός από Δανία, Ιρλανδία, Κύπρο, Σουηδία και Νορβηγία (Eurydice, 2019).

1.4 Τμήματα Βρεφονηπιοκομίας στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, οι επαγγελματίες της προσχολικής αγωγής περιλαμβάνουν τον νηπιαγωγό και τον βρεφονηπιοκόμο. Στους Δημοτικούς Βρεφονηπιακούς και Παιδικούς Σταθμούς που παρέχουν Προσχολική Αγωγή, η οποία δεν συμπεριλαμβάνεται στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα, οι παιδαγωγοί είναι απόφοιτοι Τμημάτων Βρεφονηπιοκομίας (Eurydice, 2019).

Τα επαγγελματικά δικαιώματα των πτυχιούχων των τμημάτων Βρεφονηπιοκομίας των ΑΤΕΙ, έχουν κατοχυρωθεί και ορίζονται ρητά, σύμφωνα με το Π.Δ. 523/1991 (ΦΕΚ 203/24-12-1991/τ.Α). Σπουδές βρεφονηπιοκομίας παρέχονται στα Τμήματα Προσχολικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Θεσσαλονίκης και Ηπείρου (Ιωάννινα). Η διάρκεια σπουδών είναι οκτώ εξάμηνα (επτά εξάμηνα σπουδές

και ένα εξάμηνο πρακτική εξάσκηση), με κατοχυρωμένα τα επαγγελματικά δικαιώματα..

1.4.1 Τμήμα Προσχολικής Αγωγής Αθήνας

Το Τμήμα Προσχολικής Αγωγής αποτελεί συνέχεια τους Σχολής Βρεφοκόμων «Πριγκίπισσα Σοφία» η οποία ιδρύθηκε το 1955 συγχρόνως με την έναρξη λειτουργίας του Κέντρου Βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ». Από τότε μέχρι σήμερα η Σχολή στεγάζεται σε εγκαταστάσεις του Κέντρου Βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ» και συνεργάζεται στενά με αυτό. Οι σπουδές διαρκούν οκτώ εξάμηνα. Τα επτά πρώτα εξάμηνα οι φοιτητές φοιτούν στο Τμήμα και παρακολουθούν μαθήματα θεωρητικά και εργαστηριακά. Στο όγδοο εξάμηνο ασκούνται στο επάγγελμα και εκπονούν πτυχιακή εργασία. Κατά τη διάρκεια των επτά (7) πρώτων εξαμήνων οι σπουδές περιλαμβάνουν θεωρητική διδασκαλία, εργαστηριακές ασκήσεις, επισκέψεις σε χώρους εφαρμογής γνώσεων και μεθόδων που αφορούν στην αγωγή παιδιών προσχολικής ηλικίας και εκπόνηση εργασιών (βιβλιογραφικών και εφαρμοσμένων ερευνητικών) που σχετίζονται με το αντικείμενο σπουδών. Οι εργαστηριακές ασκήσεις ως εφαρμογές της θεωρίας, δηλώνονται στο θεωρητικό μέρος του μαθήματος και από τη φύση τους προϋποθέτουν την ενεργό συμμετοχή των σπουδαστών καθ' όλη τη διάρκεια του εξαμήνου. Ειδική βαρύτητα δίνεται στην ανάπτυξη των προσωπικών ικανοτήτων του σπουδαστή, περιλαμβανομένης της ανάπτυξης πρωτοβουλιών, της κριτικής σκέψης, της έρευνας και της ικανότητας επίλυσης προβλημάτων. Το πρόγραμμα σπουδών δομείται με βάση το φόρτο εργασίας του σπουδαστή, ενώ εισάγονται και οι διδακτικές μονάδες ECTS σε όλα τα εξάμηνα. Στα βασικά γνωστικά αντικείμενα του Τμήματος περιλαμβάνονται (Δικτυακή πηγή:

[http://www.teiath.gr/seyp/early_childhood_education/articles.php?id=6196&lang=el&rid=cat&omid=\)](http://www.teiath.gr/seyp/early_childhood_education/articles.php?id=6196&lang=el&rid=cat&omid=)):

- Μαθήματα γενικής υποδομής από τις επιστήμες της Παιδαγωγικής της Ψυχολογίας και της Ιατρικής, όπως η Εισαγωγή στις Παιδαγωγικές Επιστήμες, Βασικές αρχές Ψυχολογίας, Παιδιατρική II, η Μεθοδολογία Έρευνας στις Επιστήμες της Αγωγής, κ.α..

Μαθήματα ειδικής υποδομής που παρέχουν βασικές γνώσεις σχετικές με το αντικείμενο της ειδικότητάς τους και περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων μαθήματα όπως: η Μουσικοκινητική αγωγή, Αναπτυξιακή Ψυχολογία, Αναπτυξιακή Ψυχοπαθολογία, Παιδιατρική ΙΙ, Θεατρικό Παιχνίδι, Προσχολική Αγωγή και Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές,

Μαθήματα ειδικότητας που προσφέρουν τις απαραίτητες για την πρακτική εφαρμογή του επαγγέλματος γνώσεις και περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων μαθήματα, όπως: Αγωγή Βρέφους, Παιδί και Παιχνίδι, Αρχές Οργάνωσης της Παιδαγωγικής Πράξης, Ημερήσια Αγωγή και Φροντίδα, Σύγχρονες Τάσεις στην Προσχολική Αγωγή.

Μαθήματα διοίκησης, διαχείρισης και νομοθεσίας και ανθρωπιστικών σπουδών που είναι απαραίτητα για την οργάνωση και διοίκηση των χώρων εργασίας που σχετίζονται με την ειδικότητα και που μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν μαθήματα, όπως: Οργάνωση και Διοίκηση Βρεφονηπιακών Σταθμών, Στοιχεία Οικολογίας – Περιβαλλοντική αγωγή, και Διαπολιτισμική Αγωγή.

Το όγδοο εξάμηνο σπουδών περιλαμβάνει την πρακτική άσκηση στο επάγγελμα και την εκπόνηση πτυχιακής εργασίας που εξασφαλίζει την εμβάθυνση, εκ μέρους του τελειόφοιτου του Τμήματος, σε ένα σοβαρό επίκαιρο θέμα εφαρμοσμένης έρευνας ή σε αντικείμενο που έχει άμεση σχέση με την ειδικότητα σπουδών. Η Πρακτική Άσκηση στο επάγγελμα διαρκεί έξι (6) ημερολογιακούς μήνες. Είναι καθοδηγούμενη και αξιολογούμενη και πραγματοποιείται σε συνεργαζόμενους με το Τμήμα, Βρεφονηπιακούς Σταθμούς. Για να καταστεί πτυχιούχος, ο φοιτητής πρέπει να έχουν παρέλθει οκτώ εξάμηνα σπουδών από την ημέρα της πρώτης εγγραφής του στο Τμήμα και να έχει εκπληρώσει με επιτυχία τις υποχρεώσεις του σε ότι αφορά τα μαθήματα, την άσκηση στο επάγγελμα καθώς και την πτυχιακή εργασία.

Σύμφωνα με την Έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής της Αθήνας, κατά το εαρινό εξάμηνο του 2012, διαπιστώνεται πως στη συντριπτική τους πλειονότητα οι φοιτητές του τμήματος μας είναι ιδιαίτερα ευχαριστημένοι με τα χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού προσωπικού του Τμήματος στα θεωρητικά μαθήματα. Γενικά φαίνονται ιδιαίτερα ικανοποιημένοι με τη μεταδοτικότητα (4,11), τη συνέπεια (4,26), το πνεύμα συνεργασίας (4,11) την οργάνωση της ύλης του μαθήματος (4,07) καθώς επίσης και από την ικανότητα των

διδασκόντων να διεγείρουν το ενδιαφέρον στους φοιτητές (4,03). Η μεταδοτικότητα των διδασκόντων και στα εργαστηριακά μαθήματα αξιολογείται από τους φοιτητές ως ικανοποιητική (4,05). Το ίδιο περίπου ικανοποιητική εκτιμάται πως είναι τόσο η συνέπειά τους (4,29) όσο και το κλίμα συνεργασίας (4,12), η οργάνωση της ύλης του εργαστηριακού μαθήματος (3,92) καθώς επίσης και η πρόκληση ενδιαφέροντος για το αντικείμενο του εργαστηριακού μαθήματος (3,99). Οι φοιτητές του Τμήματός φαίνεται πως είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένοι από το βαθμό στον οποίο το εκπαιδευτικό προσωπικό τους ενθαρρύνει (4,27) στα θεωρητικά και (4,17) στα εργαστηριακά μαθήματα αλλά ταυτόχρονα εκτιμούν πως η χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών δεν είναι ιδιαίτερα ικανοποιητική (3,42) στα θεωρητικά και ακόμα λιγότερα ικανοποιητική (2,89) στα εργαστηριακά μαθήματα. Η επάρκεια του εξοπλισμού χαρακτηρίζεται ως μέτρια και οι υποδομές των εργαστηρίων σε σχέση με τον αριθμό των φοιτητών οι οποίες χαρακτηρίζονται ως μη ικανοποιητικές (2,83). Το γεγονός αυτό προφανώς οφείλεται στις αριθμητικά μεγάλες εργαστηριακές ομάδες των φοιτητών οι οποίες είναι αποτέλεσμα ελλείψεων σε εκπαιδευτικό προσωπικό. Επίσης, η χρονική διάρκεια των εργαστηριακών μαθημάτων αξιολογείται ως μέτρια (3,00). Υπάρχουν βέβαια και διαφοροποιήσεις των σπουδαστών σε μερικά ερωτήματα όταν οι μισοί περίπου (53,1%) φοιτητές δηλώνουν ότι παρέχονται σημειώσεις και εκπαιδευτικό υλικό για τις ανάγκες των εργαστηριακών μαθημάτων ενώ οι άλλοι μισοί περίπου (46,9%) δηλώνουν το αντίθετο. Η τόσο μεγάλη διαφοροποίηση των φοιτητών στο παραπάνω ερώτημα σχετίζεται βασικά με το διαφορετικό επίπεδο των προσδοκιών και απαιτήσεων του κάθε φοιτητή. Η οργάνωση της κεντρικής Βιβλιοθήκης θεωρείται ικανοποιητική. Το βασικό όμως πρόβλημα του Τμήματος προκύπτει από το γεγονός ότι αυτό στεγάζεται σε εγκαταστάσεις οι οποίες βρίσκονται πολύ μακριά από τον χώρο όπου στεγάζονται οι κεντρικές εγκαταστάσεις του Πανεπιστημίου και της Κεντρικής του Βιβλιοθήκης. Για τους λόγους αυτούς η κεντρική βιβλιοθήκη δεν μπορεί εύκολα να ικανοποιήσει τις ανάγκες των φοιτητών του Τμήματός. Οι υπηρεσίες πληροφόρησης κρίνονται ικανοποιητικές. Η ύπαρξη του διαδικτυακού τόπου του Τμήματος παρέχει πληροφορίες τόσο στους φοιτητές όσο και σε οποιοδήποτε άλλο ενδιαφερόμενο. Οι πληροφορίες που παρέχει ο ιστότοπος του τμήματος αφορούν στο πρόγραμμα σπουδών, την οργάνωση του Τμήματος, πληροφορίες για φοιτητικά θέματα (ανακοινώσεις, πληροφορίες εκπόνησης πτυχιακής, ωρολόγιο πρόγραμμα, κλπ.). Η φοιτητική μέριμνα διασφαλίζεται σε πολύ ικανοποιητικό βαθμό από το Πανεπιστήμιο

Αθήνας με παροχές όπως είναι η στέγαση, η παροχή δανείων, ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη.

1.4.2 Τμήμα Προσχολικής Αγωγής Θεσσαλονίκης

Το Τμήμα Προσχολικής Αγωγής της Θεσσαλονίκης, ανήκει στην Σχολή Επαγγελματιών Υγείας & Πρόνοιας (Σ.Ε.Υ.Π.), και άρχισε να λειτουργεί από το χειμερινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 1985-1986. Τα μαθήματα του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Βρεφονηπιοκομίας διακρίνονται σε (Δικτυακή πηγή: http://www.bc.teithe.gr/index.php?page=courses_struct):

- Υποχρεωτικά μαθήματα (Υ), τα οποία πρέπει να παρακολουθήσουν υποχρεωτικά όλοι οι φοιτητές/τριες του Τμήματος.
- Κατ' επιλογήν υποχρεωτικά μαθήματα (Ε.Υ.), που επιλέγονται από τους φοιτητές/τριες από πίνακα περισσοτέρων μαθημάτων
- Προαιρετικά μαθήματα (Π)

Στα βασικά γνωστικά αντικείμενα του Τμήματος περιλαμβάνονται:

1. Μαθήματα γενικής υποδομής από τις επιστήμες της Παιδαγωγικής, της Ψυχολογίας και της Ιατρικής, όπως Εισαγωγή στις επιστήμες της αγωγής, Εισαγωγή στην Ψυχολογία, Στατιστική, Εισαγωγή στην Κοινωνιολογία, Προσχολική αγωγή και ηλεκτρονικοί υπολογιστές, Νεοελληνική Γλώσσα, Περιβαλλοντική Αγωγή, Αισθητική αγωγή-Ιστορία τέχνης, Αγωγή Υγείας και Στοιχεία Ανατομίας-Φυσιολογίας

2. Μαθήματα ειδικής υποδομής, τα οποία παρέχουν βασικές γνώσεις σχετικές με το αντικείμενο της ειδικότητας των Βρεφονηπιοκόμων, όπως Σύγχρονες τάσεις Προσχολικής Παιδαγωγικής, Συγκριτική Παιδαγωγική, Κλινική Ψυχολογία, Κοινωνική Ψυχολογία, Εισαγωγή στην Παιδική Λογοτεχνία, Παιδιατρική, Εξελικτική Παιδιατρική, Βρεφονηπιοκομία, Εξελικτική Ψυχολογία βρεφικής και νηπιακής ηλικίας, Προσχολική Παιδαγωγική, Μεθοδολογία έρευνας, Παιδαγωγική Ψυχολογία, Κοινωνική Ψυχολογία, Θεωρία και μεθοδολογία δραστηριοτήτων προσχολικής αγωγής, Στοιχεία Κοινωνιολογίας της Παιδείας και Κοινωνική Πρόνοια.

3. Μαθήματα ειδικότητας που προσφέρουν τις απαραίτητες γνώσεις για την πρακτική εφαρμογή του επαγγέλματος, όπως Βρεφονηπιοκομία, Μουσικοπαιδαγωγική, Εικαστικά, Μουσικοκινητική αγωγή, Κουκλοθέατρο, Θεατρικό παιχνίδι, Παιδαγωγικό υλικό, Παιδική Λογοτεχνία, Ειδική Αγωγή, Συμβουλευτική Ψυχολογία και Νευροφυσιολογία

4. Μαθήματα διοίκησης, διαχείρισης, νομοθεσίας και ανθρωπιστικών σπουδών που είναι απαραίτητα για την οργάνωση και τη διοίκηση των χώρων εργασίας που σχετίζονται με την ειδικότητα, όπως Οργάνωση και Διοίκηση Βρεφονηπιακών Σταθμών, Στοιχεία οικονομίας και διαχείρισης Παιδικών Σταθμών, Στοιχεία Δικαίου και Νομοθεσίας και Διαπολιτισμική αγωγή.

Το πρόγραμμα δομείται με βάση το φόρτο εργασίας του/της φοιτητή/τριας σε κάθε εξάμηνο, ενώ υπάρχουν διδακτικές μονάδες ECTS σε όλα τα εξάμηνα και μαθήματα για την αξιολόγηση των φοιτητών/τριών σε διεθνές επίπεδο. Ένα μάθημα μπορεί να είναι Θεωρητικό ή Μικτό (να περιλαμβάνει δηλαδή και θεωρητικό και εργαστηριακό μέρος). Στα θεωρητικά μαθήματα παρουσιάζεται μια ευρεία περιοχή ενός γνωστικού αντικειμένου και το σχετικό με αυτήν προβληματισμό. Στο εργαστηριακό μέρος των μικτών μαθημάτων, οι φοιτητές/τριες κάτω από την επίβλεψη και την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού προσωπικού εκπαιδεύονται κατά μικρές ομάδες στην εφαρμογή θεωρητικών, επαγγελματικών ή τεχνολογικών μεθόδων, το χειρισμό τεχνικών συστημάτων, τον εθισμό στην ομαδική εργασία, τη σύνταξη περιγραφικών εκθέσεων κ.λ.π. ώστε να αποκτούν τις κατάλληλες δεξιότητες. Στα εργαστηριακά μαθήματα οι φοιτητές/τριες κάθε εξαμήνου χωρίζονται σε ολιγομελή τμήματα είκοσι περίπου ατόμων.

Σύμφωνα με την εσωτερική αξιολόγηση του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, φαίνεται ότι οι φοιτητές/τριες του Τμήματος παρουσιάζουν μία αρκετά ελκυστική εικόνα για το διδακτικό έργο που προσφέρεται στο Τμήμα. Τα αποτελέσματα για την αξιολόγηση των θεωρητικών μαθημάτων έδειξαν ότι: οι στόχοι των μαθημάτων τόσο του χειμερινού όσο και του εαρινού εξαμήνου ήταν 54 σαφείς (δείκτης αξιολόγησης 4 με βάση την πεντάβαθμη κλίμακα 1-5), η οργάνωση της ύλης των μαθημάτων, το διδακτικό υλικό και η ποιότητα της διδασκαλίας ήταν ικανοποιητικά (δείκτης αξιολόγησης 4), η χρήση εργασιών ικανοποιητική (δείκτης αξιολόγησης 4), τα κριτήρια αξιολόγησης των μαθημάτων ήταν κατάλληλα και

διαφανή (δείκτης αξιολόγησης 3 το χειμερινό και 4 το εαρινό εξάμηνο), ενώ οι διδάσκουσες/ντες ήταν συνεπείς στις υποχρεώσεις τους και προσιτοί (δείκτης αξιολόγησης 4). Εξίσου ενθαρρυντικά είναι και τα αποτελέσματα της αξιολόγησης των εργαστηριακών μαθημάτων. Οι φοιτητές/τριες θεωρούν ότι: οι στόχοι των εργαστηριακών μαθημάτων και των δύο εξαμήνων ήταν σαφείς (δείκτης αξιολόγησης 4), η ύλη των μαθημάτων ήταν καλά οργανωμένη (δείκτης αξιολόγησης 4), η ποιότητα της εργαστηριακής διδασκαλίας ήταν ικανοποιητική (δείκτης αξιολόγησης 4), τα κριτήρια αξιολόγησης ήταν κατάλληλα και διαφανή (δείκτης αξιολόγησης 4), ενώ οι διδάσκοντες/σες ήταν συνεπείς στις υποχρεώσεις τους και προσιτοί (δείκτης αξιολόγησης 4). Το ποσοστό επιτυχίας των φοιτητών/τριων στις εξετάσεις είναι πολύ μεγάλα (91,6%). Ο μέσος βαθμός πτυχίου την τελευταία πενταετία ήταν αρκετά υψηλός (8,32), ενώ το 38% των αποφοίτων του Τμήματος είχε βαθμό πτυχίου από 8,5 μέχρι 10.

Αξιοσημείωτο είναι, επίσης, το γεγονός ότι η πλειονότητα των φοιτητών/τριων λαμβάνει πτυχίο με το πέρας των σπουδών του. Οι διδάσκοντες διατύπωσαν το ήδη γνωστό πρόβλημα της έλλειψης επαρκούς κτιριακής υποδομής, κυρίως για την παρακολούθηση των θεωρητικών μαθημάτων, όπου ο αριθμός των φοιτητών/τριών είναι μεγάλος. Υπάρχουν μόνο 3 αίθουσες διδασκαλίας χωρητικότητας μόλις 50 ατόμων η καθεμία. Ακόμη, κατεγράφη η πλήρης έλλειψη χώρων για το έκτακτο διδακτικό προσωπικό (Επιστημονικούς και Εργαστηριακούς Συνεργάτες) του Τμήματος γεγονός που οδηγεί και σε ελάχιστη δυνατότητα συνεργασίας τους με τους φοιτητές. Όσον αφορά το ερευνητικό έργο του Τμήματος, η εσωτερική αξιολόγηση κατέγραψε αρκετά αρνητικά σημεία. Τα καθοριστικότερα είναι τα ακόλουθα: 1) μικρή συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα, 2) μη ύπαρξη εγκεκριμένων ερευνητικών εργαστηρίων, 3) απουσία κινήτρων για διεξαγωγή έρευνας, , 4) έλλειψη μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών η οποία έχει αρνητική επίδραση στο συνολικό ερευνητικό έργο του Τμήματος. Αν και τα αρνητικά σημεία που αφορούν το ερευνητικό έργο του Τμήματος είναι αρκετά και ζωτικής σημασίας, το Τμήμα παρουσιάζει δημοσιευμένο ερευνητικό έργο, και μάλιστα με αναγνώριση αυτού του έργου από τρίτους. Οι σχέσεις του Τμήματος με κοινωνικούς/πολιτιστικούς/παραγωγικούς φορείς παρουσιάζονται αρκετά ανεπτυγμένες, κυρίως λόγω της ύπαρξης της Πρακτικής Άσκησης των φοιτητών/τριων.

2. Το Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην πρώιμη παιδική ηλικία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας πτυχιακής εργασίας, δίνονται πληροφορίες για το Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην πρώιμη παιδική ηλικία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Ειδικότερα, περιγράφεται με αναλυτικό τρόπο, ο τρόπος εισαγωγής των φοιτητών, τα επαγγελματικά τους δικαιώματα, η πολιτική διασφάλισης της ποιότητας, το εκπαιδευτικό προσωπικό καθώς και το νέο πρόγραμμα σπουδών με ειδική μνεία στα θεωρητικά και εργαστηριακά μαθήματα, την πρακτική άσκηση και την πτυχιακή εργασία.

2.1 Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην πρώιμη παιδική ηλικία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων είναι ένα πανεπιστημιακό ίδρυμα που ιδρύθηκε το 1970 με το υπ' αριθμ. 746/70 Ν. Δ. Στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων ιδρύθηκε την 1.10.2018 η Σχολή Κοινωνικών Επιστημών στην οποία εντάσσονται τα Τμήματα Ψυχολογίας, Αγωγής & Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία και Μετάφρασης και Διερμηνείας. Το Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία, ανήκει στη Σχολή Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (Ν. 4559/ΦΕΚ142/τ. Α/3-8-2018, άρθ. 3). Αποτελεί μετεξέλιξη του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής, της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας του πρώην ΤΕΙ Ηπείρου. Το Τμήμα Προσχολικής Αγωγής όπως μετονομάστηκε σύμφωνα με το άρθρο 2, Π.Δ. 83/2013, προέρχεται από τη Σχολή Νηπιοκόμων Ιωαννίνων του Π.Ι.Κ.Π.Α, που λειτούργησε στα Ιωάννινα από το 1955 έως το 1984. Το ακαδημαϊκό έτος 1984-1985 η Σχολή εντάχθηκε στο Τ.Ε.Ι. Μεσολογγίου, ως Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας για το παράρτημα Ιωαννίνων, με το Π.Δ. υπ' αρ. 462/1984, ΦΕΚ 166/1984 τ.Α'. Το 1994 με υπ' αρ. 343 Π.Δ. το Τμήμα Βρεφονηπιοκομίας εντάσσεται στη Σχολή Υγείας και Πρόνοιας, στο ΤΕΙ Ηπείρου (το οποίο ιδρύθηκε στις 31-10-1994). Με το Νόμο 2916/2001, τα Τ.Ε.Ι της χώρας εντάχθηκαν στην Ανώτατη Εκπαίδευση (Τεχνολογικός Τομέας).

Σύμφωνα με τον οδηγό σπουδών του τμήματος (2019-2020), βασικός στόχος του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία είναι η παροχή υψηλής

ποιότητας ανώτατης εκπαίδευσης στους φοιτητές και τις φοιτήτριές του καθώς η ανάπτυξη ενός εργασιακού περιβάλλοντος που θα προωθεί την έρευνα για το ανθρώπινο δυναμικό του. Αναλυτικότερα, η εκπαίδευση των φοιτητών σύμφωνα με το Προπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών (ΠΠΣ) του Τμήματος προσανατολίζεται στην κατανόηση του σημαντικού ρόλου των πρώιμων εμπειριών, στη διαμόρφωση της μετέπειτα προσωπικότητας, σε συνδυασμό με την εφαρμογή πρώιμων αναπτυξιακά κατάλληλων πρακτικών και προσεγγίσεων, κατά την πρώιμη φάση της ανάπτυξης του ανθρώπου. Σκοπός του Τμήματος είναι η παροχή κατάλληλης πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και επιστημονικής κατάρτισης η οποία θα είναι σε θέση να αναπτύξει την επαγγελματική ταυτότητα του εξειδικευμένου παιδαγωγού, στην αγωγή του παιδιού από τη γέννηση έως και την ένταξή του στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Επιπλέον, ένας σημαντικός στόχος του Τμήματος είναι η προώθηση της επιστημονικής έρευνας στην προσχολική αγωγή και φροντίδα και η ανάπτυξη της επιστημονικής γνώσης στα γνωστικά αντικείμενα που καλύπτονται στο ΠΠΣ του Τμήματος. Το Τμήμα στοχεύει στη δημιουργία ικανών πτυχιούχων οι οποίοι θα ακολουθήσουν πετυχημένη επαγγελματική σταδιοδρομία στον τομέα τους, και θα συμβάλουν στην περαιτέρω έρευνα και ανάπτυξη της γνώσης στο αντικείμενο τους.

2.2 Ανθρώπινο Δυναμικό

Το Ανθρώπινο Δυναμικό του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής απαρτίζεται από το Μόνιμο Εκπαιδευτικό Προσωπικό, το Διοικητικό Προσωπικό και το Έκτακτο Εκπαιδευτικό Προσωπικό. Ειδικότερα, το ακαδημαϊκό προσωπικό του Τμήματος αποτελείται από τα 7 μέλη Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού (ΔΕΠ), ένα μέλος ΕΤΕΠ (διοικητικό και τεχνικό προσωπικό), 2 διοικητικούς υπαλλήλους που απασχολούνται στη γραμματεία του τμήματος και 4 Πανεπιστημιακούς Υπότροφους.

2.3 Εισαγωγή στο τμήμα

Στο Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην πρώιμη παιδική ηλικία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, εισάγονται φοιτητές με το σύστημα των Πανελλαδικών Εξετάσεων, μετά την αποφοίτησή τους από τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, αφού το Τμήμα ανήκει στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ) της χώρας. Επίσης, πτυχιούχοι άλλων Τμημάτων ΑΕΙ ή ΤΕΙ μπορούν να εγγραφούν μετά από επιτυχή συμμετοχή σε κατατακτήριες εξετάσεις.

2.4 Πολιτική διασφάλισης ποιότητας τμήματος

Η Πολιτική Διασφάλισης Ποιότητας την οποία εφαρμόζει το Τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων είναι εναρμονισμένη με την «Πολιτική Ποιότητας» του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (<https://www.uoi.gr/wpcontent/uploads/2018/10/politiki-poiotitas-modip2.pdf>) και επικεντρώνεται στη συνεχή βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού, ερευνητικού και διοικητικού έργου του Τμήματος.

Για τη διασφάλιση της πολιτικής της ποιότητας, το Τμήμα λαμβάνει αποφάσεις στα συλλογικά του όργανα με διαφανείς και αξιοκρατικές διαδικασίες ενώ συνεργάζεται με τη Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων για τον έλεγχο της σωστής εφαρμογής των διαδικασιών αξιολόγησης και πιστοποίησης του Προγράμματος Σπουδών. Το Πρόγραμμα Σπουδών διαμορφώνεται σύμφωνα με τις αναδυόμενες ανάγκες και τις προσπάθειες εναρμόνισης των γνωστικών αντικειμένων σύμφωνα με το Εθνικό και το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προσόντων. Επιπρόσθετα, για την διασφάλιση της ποιότητας, το Τμήμα λειτουργεί σε διαρκή βάση την Ομάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης (ΟΜΕΑ), η οποία συνεργάζεται με τη ΜΟΔΙΠ του

Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Οι βασικές προτεραιότητες αυτής της συνεργασίας περιλαμβάνουν τη διασφάλιση της εύρυθμης διαδικασίας συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων αξιολόγησης του διδακτικού έργου και των μαθημάτων, την ενημέρωση των ακαδημαϊκών μελών για τις απαντήσεις και τα αποτελέσματα του διαλόγου με τους διδάσκοντες και τους φοιτητές (διαδικασία ανατροφοδότησης) και τη σύνταξη της ετήσιας Εσωτερικής Έκθεσης Αξιολόγησης.

2.5 Επαγγελματικά δικαιώματα

Σύμφωνα με το ΦΕΚ 203/τ.Α΄ /23.12.1991, οι πτυχιούχοι του Τμήματος Βρεφονηπιοκομίας των Σχολών Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων με βάση τις εξειδικευμένες επιστημονικές και παιδαγωγικές γνώσεις τους ασχολούνται είτε αυτοδύναμα είτε σε συνεργασία με άλλους επιστήμονες: α) στη μελέτη, οργάνωση και λειτουργία Βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών, β) στην αγωγή και φροντίδα παιδιών προσχολικής ηλικίας από δύο μηνών μέχρι εγγραφής τους στο δημοτικό σχολείο και γ) στη διδασκαλία και εφαρμογή της Βρεφονηπιοκομίας.

Οι παραπάνω πτυχιούχοι έχουν δικαίωμα απασχόλησης, είτε σαν στελέχη σε Κέντρα Βρεφών και Νηπίων καθώς και σε Νηπιακούς και Βρεφικούς Σταθμούς του Ιδιωτικού και Δημοσίου τομέα εκτός των εκπαιδευτικών κέντρων αρμοδιότητας του ΥΠΕΠΘ (νηπιαγωγείο), είτε σαν αυτοαπασχολούμενοι στα εξής αντικείμενα και δραστηριότητες:

- Αγωγή και φροντίδα παιδιών προσχολικής ηλικίας από δύο μηνών μέχρι την έναρξη της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.
- Ίδρυση και λειτουργία Βρεφονηπιακών και Παιδικών Σταθμών.
- Άσκηση κάθε άλλης επαγγελματικής δραστηριότητας που εμφανίζεται στο αντικείμενο της ειδικότητάς τους, από την εξέλιξη της Παιδαγωγικής επιστήμης γενικότερα και του κλάδου της Βρεφονηπιοκομίας ειδικότερα, σύμφωνα με τις ρυθμίσεις της κάθε φορά ισχύουσας νομοθεσίας.
- Εξέλιξη σε όλο το φάσμα της διοικητικής ιεραρχίας της σχετικής με τους τομείς της ειδικότητάς τους σύμφωνα με την κάθε φορά ισχύουσα νομοθεσία.

- Απασχόληση στην εκπαίδευση (ΕΠΑΛ, ΙΕΚ κ.α.) σύμφωνα με την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία.
- Συμμετοχή, ως μέλη, σε ερευνητικές ομάδες σε θέματα της ειδικότητάς τους.
- Εργασία σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Γίνονται δεκτοί/ές από Πανεπιστήμια της Ελλάδας, της Ευρώπης και των ΗΠΑ για απόκτηση μεταπτυχιακού και διδακτορικού τίτλου σπουδών.
- Φοίτηση στην ΑΣΠΑΙΤΕ.

Οι πτυχιούχοι του αναφερόμενου τμήματος απασχολούνται στην εκπαίδευση σύμφωνα με την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία. Επίσης μπορούν να απασχοληθούν και σαν μέλη ερευνητικών ομάδων σε θέματα της ειδικότητάς τους. Εξελίσσονται σε όλο το φάσμα της διοικητικής ιεραρχίας της σχετικής με τους τομείς της ειδικότητάς τους σύμφωνα με την κάθε φορά ισχύουσα νομοθεσία. Οι πτυχιούχοι του Τμήματος Βρεφονηπιοκομίας με την απόκτηση του πτυχίου τους ασκούν το επάγγελμα στο πλαίσιο των παραπάνω δικαιωμάτων.

2.6 Πρόγραμμα σπουδών

Το Τμήμα καθορίζει το Π.Σ. σύμφωνα με τις επιταγές της διακήρυξης της Bologna για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και τους Ευρωπαϊκούς και Ελληνικούς νόμους, που διέπουν την εκπαίδευση Παιδαγωγού Προσχολικής ηλικίας. Σύμφωνα με το νέο πρόγραμμα σπουδών, η συνολική διάρκεια του νέου προγράμματος προπτυχιακών σπουδών είναι οκτώ (8) εξάμηνα. Προσφέρονται συνολικά 51 μαθήματα. Το ποσοστό των μαθημάτων Γενικού Υποβάθρου (ΓΥ) είναι 29,4%, (15 από τα 51 του συνόλου των μαθημάτων). Το ποσοστό των μαθημάτων Ειδικού Υποβάθρου (ΕΥ) είναι 43,1%, (22 από τα 51 του συνόλου των μαθημάτων). Το ποσοστό των μαθημάτων Ειδίκευσης (Δ) είναι 27,5%, (14 από τα 51 του συνόλου των μαθημάτων). Το ποσοστό των υποχρεωτικών μαθημάτων είναι 72,5%, (37 από τα 51 συνολικά μαθήματα). Το ποσοστό των επιλογής υποχρεωτικών μαθημάτων είναι 27,5%, (14 από τα 51 συνολικά μαθήματα). Από τα οποία δηλώνονται μόνο τα 8. Στο νέο πρόγραμμα δεν διατίθενται μαθήματα ελεύθερης επιλογής. Η θεωρητική διδασκαλία καλύπτει το 83% του συνόλου των ωρών, (132 ώρες από τις 154 του συνόλου). Οι εργαστηριακές ώρες είναι 17% του συνόλου, (22 από τις 154 του συνόλου).

Σημειώνεται ότι στο νέο Πρόγραμμα Σπουδών εφαρμόζεται το σύστημα των προαπαιτούμενων μαθημάτων. Οι αλυσίδες προαπαιτούμενων μαθημάτων είναι οι εξής:

1. Αγωγή & Φροντίδα Βρέφους I (προαπαιτούμενο για) Αγωγή & Φροντίδα Βρέφους
2. Αγωγή & Φροντίδα Νηπίου I (προαπαιτούμενο για) Αγωγή & Φροντίδα Νηπίου
3. Μουσικοπαιδαγωγική I (προαπαιτούμενο για) Μουσικοπαιδαγωγική
4. Διδακτική Μεθοδολογία Δραστηριοτήτων – Παιδαγωγικό Παιχνίδι (προαπαιτούμενο για) Διδακτικές-Μεθοδολογικές Προσεγγίσεις και Προγράμματα Προσχολικής Αγωγής
5. Διοίκηση Μονάδων Προσχολικής Αγωγής (προαπαιτούμενο για) Διαχείριση του Ανθρώπινου Δυναμικού της Εκπαίδευσης
6. Αναπτυξιακή Ψυχοπαθολογία (προαπαιτούμενο για) Σεμινάριο Κριτικής Ανασκόπησης Αναπτυξιακών Πλαισίων στην Προσχολική Ηλικία
7. Σεμινάριο Κριτικής Ανασκόπησης Αναπτυξιακών Πλαισίων στην Προσχολική Ηλικία (προαπαιτούμενο για) Συμβουλευτική Ψυχολογία
8. Νευροψυχολογία και Αναπτυσσόμενος Εγκέφαλος (προαπαιτούμενο για) Νευροαναπτυξιακές Διαταραχές

Οι σπουδές στο Τμήμα παρέχουν σύγχρονες και εξειδικευμένες γνώσεις στην Αγωγή και Φροντίδα των μικρών παιδιών. Με την ολοκλήρωση των σπουδών του, ο απόφοιτος του Τμήματος διαθέτει όλες τις απαραίτητες επιστημονικές και τεχνολογικές γνώσεις και δεξιότητες, ώστε να μπορεί να δραστηριοποιηθεί επαγγελματικά σε όλους τους τομείς του αντικειμένου των σπουδών του, είτε στον ιδιωτικό ή δημόσιο τομέα, είτε ως αυτοαπασχολούμενος.

2.6.1 Μαθήματα ανά εξάμηνο

Παρακάτω παρουσιάζονται αναλυτικά τα μαθήματα του τμήματος ανά ακαδημαϊκό εξάμηνο.

Πίνακας 1: Τα ακαδημαϊκά μαθήματα του Α' εξαμήνου, του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην πρώιμη παιδική ηλικία, του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

A/A	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΚΩΔΙΚΟΣ EYLC	ΘΕΩΡΙΑ ΩΡΕΣ	ΕΡΓΑΣΤ. ΩΡΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ	Υ/ΕΥ	ΦΟΡΤΟΣ ΕΡΓΑΣ	ΕCTS	
1	Αγωγή&Φροντίδα Βρέφους Ι	1011	3		3	Υ	125	5	Γενικού Υποβάθρου (ΓΥ)
2	Εισαγωγή στις Επιστήμες Αγωγής	1021	3		3	Υ	125	5	Γενικού Υποβάθρου (ΓΥ)
3	Εισαγωγή στην Ψυχολογία	1031	3		3	Υ	125	5	Γενικού Υποβάθρου (ΓΥ)
4	Ελληνική Γλώσσα, Πολιτισμός & Ιστορία	1041	3		3	Υ	125	5	Γενικού Υποβάθρου (ΓΥ)
5	Αγωγή Υγείας	1051	3		3	Υ	100	4	Γενικού Υποβάθρου (ΓΥ)
6	Μουσικοπαιδαγωγική Ι	1061 (Θ) 1062 (Ε)	3	2	5	Υ	150	6	Ειδικού Υποβάθρου (ΕΥ)
	ΣΥΝΟΛΟ		18	2	20		750	30	

Πίνακας 2: Τα ακαδημαϊκά μαθήματα του Β' εξαμήνου, του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην πρώιμη παιδική ηλικία, του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

A/A	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΚΩΔΙΚΟΣ EYLC	ΘΕΩΡΙΑ ΩΡΕΣ	ΕΡΓΑΣΤ. ΩΡΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ	Υ/ ΕΥ	ΦΟΡΤΟΣ ΕΡΓΑΣ	ΕCTS	
1	Αγωγή & Φροντίδα Βρέφους II	2011	3		3	Υ	125	5	Ειδικού Υποβάθρου (ΕΥ)
2	Προσχολική Παιδαγωγική	2021	3		3	Υ	125	5	Γενικού Υποβάθρου (ΓΥ)
3	Εξελικτική Ψυχολογία I	2031	3		3	Υ	125	5	Ειδικού Υποβάθρου (ΕΥ)
4	Νεογνολογία	2041	3		3	Υ	100	4	Γενικού Υποβάθρου (ΓΥ)
5	Εικαστική Αγωγή & Δημιουργία	2051 (Θ) 2052 (Ε)	3	2	5	Υ	137.5	5,5	Ειδικότητας (Δ)
6	Μουσικοπαιδαγωγική II	2061 (Θ) 2062 (Ε)	3	2	5	Υ	137.5	5,5	Ειδικού Υποβάθρου (ΕΥ)
	ΣΥΝΟΛΟ		18	4	22		750	30	

Πίνακας 3: Τα ακαδημαϊκά μαθήματα του Γ' εξαμήνου, του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην πρώιμη παιδική ηλικία, του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

A/A	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΚΩΔΙΚΟΣ EYLC	ΘΕΩΡΙΑ ΩΡΕΣ	ΕΡΓΑΣΤ. ΩΡΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ	Υ/ ΕΥ	ΦΟΡΤΟΣ ΕΡΓΑΣ	ΕCTS	
1	Διατροφή & Ανάπτυξη Παιδιού	3011	3		3	Υ	125	5	Ειδικότητας (Ε)
2	Διδακτική Μεθοδολογία Δραστηριοτήτων – Παιδαγωγικό Παιχνίδι	3021 (Θ) 3022 (Ε)	2	1	3	Υ	125	5	Ειδικού Υποβάθρου (ΕΥ)
3	Εξελικτική Ψυχολογία II	3031	3		3	Υ	125	5	Ειδικού Υποβάθρου (ΕΥ)
4	Μεθοδολογία Έρευνας στις Επιστήμες της Αγωγής	3041	3		3	Υ	125	5	Ειδικού Υποβάθρου (ΕΥ)
5	Πρώτες Βοήθειες σε Βρέφη & Νήπια	3051	3		3	Υ	125	5	Ειδικότητας (Ε)
6	Θεατρικό Παιχνίδι & Δραματοποίηση	3061	3		3	Υ	125	5	Ειδικότητας (Ε)
	ΣΥΝΟΛΟ		17	1	18		750	30	

Πίνακας 4: Τα ακαδημαϊκά μαθήματα του Δ' εξαμήνου, του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην πρώιμη παιδική ηλικία, του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

A/A	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΚΩΔΙΚΟΣ EYLC	ΘΕΩΡΙΑ ΩΡΕΣ	ΕΡΓΑΣΤ. ΩΡΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ	Υ/Ε Υ	ΦΟΡΤΟΣ ΕΡΓΑΣ	ΕCTS	
1	Οργάνωση Χώρου ΒΝΣ	4011	3		3	Υ	125	5	Γενικού Υποβάθρου (ΓΥ)
2	Διδακτικές-Μεθοδολογικές Προσεγγίσεις & Προγράμματα Προσχολικής Αγωγής	4021 (Θ) 4022 (Ε)	2	1	3	Υ	125	5	Ειδικότητας (Δ)
3	Νευροψυχολογία & Αναπτυσσόμενος Εγκέφαλος	4031	3		3	Υ	187.5	7,5	Γενικού Υποβάθρου (ΓΥ)
4	Εισαγωγή στην Παιδική Λογοτεχνία	4041	3		3	Υ	125	5	Ειδικού Υποβάθρου (ΕΥ)
5	Μουσειακή Αγωγή	4051 (Θ) 4052 (Ε)	3	2	5	Υ	187.5	7,5	Ειδικότητας (Δ)
	ΣΥΝΟΛΟ		14	3	17		750	30	

Πίνακας 5: Τα ακαδημαϊκά μαθήματα του Ε' εξαμήνου, του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην πρώιμη παιδική ηλικία, του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

A/A	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΚΩΔΙΚΟΣ EYLC	ΘΕΩΡΙΑ ΩΡΕΣ	ΕΡΓΑΣΤ. ΩΡΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ	Υ/Ε Υ	ΦΟΡΤΟΣ ΕΡΓΑΣ	ΕCTS	
1	Ειδική Αγωγή	5011	3		3	Υ	125	5	Γενικού Υποβάθρου (ΓΥ)
2	Διοίκηση Μονάδων Προσχολικής Αγωγής	5021	3		3	Υ	125	5	Γενικού Υποβάθρου (ΓΥ)
3	Νευροαναπτυξιακές Διαταραχές	5031	3		3	Υ	150	6	Ειδικού Υποβάθρου (ΕΥ)
4	Κινητική Αγωγή Προσχολικής Ηλικίας	5041 (Θ) 5042 (Ε)	3	2	5	Υ	150	6	Ειδικότητας (Δ)
	ΕΥ 2 από 3								
1	Κουκλοθέατρο	5051	3		3	ΕΥ	100	4	Ειδικότητας (Δ)

2	Παιδαγωγικό Υλικό & Διδακτικές Εφαρμογές στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία	5061	3		3	EY	100	4	Ειδικού Υποβάθρου (EY)
3	Δεοντολογία Επαγγέλματος	5071	3		3	EY	100	4	Γενικού Υποβάθρου (ΓY)
	ΣΥΝΟΛΟ		18	2	20		750	30	

Πίνακας 6: Τα ακαδημαϊκά μαθήματα του ΣΤ' εξαμήνου, του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην πρώιμη παιδική ηλικία, του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

A/A	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΚΩΔΙΚΟΣ EYLC	ΘΕΩΡΙΑ ΩΡΕΣ	ΕΡΓΑΣΤ. ΩΡΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ	Υ/Ε Y	ΦΟΡΤΟΣ ΕΡΓΑΣ	ΕCTS	
1	Αγωγή & Φροντίδα Νηπίου Ι	6011(Θ) 6012(E)	3	4	7	Y	187.5	7,5	Ειδικότητας (Δ)
2	Διαπολιτισμική Αγωγή-Διδακτικές Εφαρμογές στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία	6021(Θ) 6022(E)	2	1	3	Y	112.5	4,5	Ειδικότητας (Δ)
3	Αναπτυξιακή Ψυχοπαθολογία	6031	3		3	Y	112.5	4,5	Ειδικού Υποβάθρου (EY)
4	Παιδική Λογοτεχνία - Αφήγηση	6041	3		3	Y	112.5	4,5	Ειδικού Υποβάθρου (EY)
	EY 2 από 3								
1	Κριτικός Αναστοχασμός & Προσωπική Ανάπτυξη	6051	3		3	EY	112.5	4,5	Ειδικού Υποβάθρου (EY)
2	Αξιοποίηση των ΤΠΕ στην Προσχολική Αγωγή	6061	3		3	EY	112.5	4,5	Γενικού Υποβάθρου (ΓY)
3	Καινοτομία & Επιχειρηματικότητα	6071	3		3	EY	112.5	4,5	Ειδικότητας (Δ)
	ΣΥΝΟΛΟ		17	5	22		750	30	

Πίνακας 7: Τα ακαδημαϊκά μαθήματα του Ζ' εξαμήνου, του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην πρώιμη παιδική ηλικία, του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

A/A	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΚΩΔΙΚΟΣ EYLC	ΘΕΩΡΙΑ ΩΡΕΣ	ΕΡΓΑΣΤ. ΩΡΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ	Υ/ΕΥ	ΦΟΡΤΟΣ ΕΡΓΑΣ	ΕCTS	
1	Αγωγή&Φροντίδα Νηπίου ΙΙ	7011(Θ) 7012(Ε)	3	4	7	Υ	187.5	7,5	Ειδικότητας (Δ)
2	Σύγχρονες Τάσεις Προσχολικής Αγωγής-Εφαρμογές Σύγχρονων Μεθόδων&Διδακτικών Μοντέλων στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία	7021(Θ) 7022(Ε)	2	1	3	Υ	125	5	Ειδικότητας (Δ)
3	Σεμινάριο Κριτικής Ανασκόπησης Αναπτυξιακών Πλαισίων στην Προσχολική Ηλικία	7031	3		3	Υ	187.5	7,5	Ειδικότητας (Δ)
	ΕΥ 2 από 4								
1	Εκπαίδευση Παιδαγωγών Πρώιμης Παιδικής Ηλικίας	7041	3		3	ΕΥ	125	5	Ειδικού Υποβάθρου (ΕΥ)
2	Περιβαλλοντική Αγωγή	7051	3		3	ΕΥ	125	5	Γενικού Υποβάθρου (ΓΥ)
3	Διαχείριση Μεταβατικών Σταδίων Πρώιμης Παιδικής Ηλικίας	7061	3		3	ΕΥ	125	5	Ειδικού Υποβάθρου (ΕΥ)
4	Εργασιακές Σχέσεις	7071	3		3	ΕΥ	125	5	Γενικού Υποβάθρου (ΓΥ)
	ΣΥΝΟΛΟ		14	5	19		750	30	

Πίνακας 8: Τα ακαδημαϊκά μαθήματα του Η' εξαμήνου, του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην πρώιμη παιδική ηλικία, του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

A/A	ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΚΩΔΙΚΟΣ EYLC	ΘΕΩΡΙΑ ΩΡΕΣ	ΕΡΓΑΣΤ. ΩΡΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ	Υ/Ε Υ	ΦΟΡΤΟΣ ΕΡΓΑΣ	ECTS	
1	Γνωστική Ανάπτυξη & Παιδαγωγικές Εφαρμογές στην Προσχολική Αγωγή	8011	3		3	Υ	187.5	7,5	Ειδικού Υποβάθρου (ΕΥ)
2	Διαχείριση του Ανθρώπινου Δυναμικού της Εκπαίδευσης	8021	3		3	Υ	125	5	Ειδικού Υποβάθρου (ΕΥ)
3	Συμβουλευτική Ψυχολογία	8031	3		3	Υ	187.5	7,5	Ειδικού Υποβάθρου (ΕΥ)
ΕΥ 2 από 4									
1	Αναπτυξιακή ή Παιδιατρική	8041	3		3	ΕΥ	125	5	Ειδικού Υποβάθρου (ΕΥ)
2	Κοινωνική Παιδαγωγική ή στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία	8051	3		3	ΕΥ	125	5	Ειδικού Υποβάθρου (ΕΥ)
3	Ψυχολογικές Παρεμβάσεις σε Ανοιχτά Πλαίσια: Δράσεις Μειονοτήτων	8061	3		3	ΕΥ	125	5	Ειδικού Υποβάθρου (ΕΥ)
4	Αξιολόγηση στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία	8071	3		3	ΕΥ	125	5	Ειδικού Υποβάθρου (ΕΥ)
	Πτυχιακή Εργασία ή 2 ΕΥ	8081					125(X2)	5(X2)	
	Πρακτική Άσκηση	8010				ΠΡΟ/Ε (2-			

						μην)			
	ΣΥΝΟΛΟ		15		15		750	30	

2.6.2 Εργαστήρια

Στο Τμήμα λειτουργούν τα εξής εργαστήρια:

- Αισθητικής Εικαστικής Αγωγής
- Βρεφονηπιοκομίας
- Έρευνας και Εφαρμογής Βρεφικής Αφής – ΕΕΕΒΑ
- Κινητικής Αγωγής
- Μουσικοπαιδαγωγικής
- Παιδαγωγικών
- Ψυχολογίας & Ιατρικών Μαθημάτων

Το εργαστήριο Αισθητικής Εικαστικής Αγωγής, έχει ως σκοπό την καλλιέργεια των τριών φυσικών λειτουργιών, των αισθήσεων, της αντίληψης και της πράξης. Βασικός στόχος του είναι η καλλιέργεια της φυσικής προδιάθεσης του φοιτητή να μπορεί να εκφράζεται καλλιτεχνικά και να είναι σε θέση να μεταφέρει αυτές τις γνώσεις καθώς επίσης να κατανοεί και να απολαμβάνει τα έργα τέχνης. Είναι χωρητικότητας 50 φοιτητών. Ο εξοπλισμός του περιλαμβάνει πάγκους εργασίας, νιπτήρα, πίνακα, αναλώσιμα είδη για την διεξαγωγή των εργαστηριακών μαθημάτων (Δικτυακή πηγή:<http://eylc.uoi.gr/2013-12-10-09-38-25/2013-12-10-09-46-56>)

Εικόνα 1: Άποψη του Εργαστηρίου Αισθητικής Εικαστικής Αγωγής του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Το Εργαστήριο Βρεφονηπιοκομίας έχει ως σκοπό την εκπαίδευση των φοιτητών όσον αφορά την κάλυψη των βασικών αναγκών του βρέφους (τάισμα, μπάνιο, ύπνος). Είναι χωρητικότητας 40 φοιτητών. Ο εξοπλισμός του περιλαμβάνει εργαστηριακές κούκλες, κούνιες, καθισματάκια φαγητού, έπιπλα για την αλλαγή του μωρού, καθώς επίσης και όλο τον απαραίτητο εξοπλισμό για την διεξαγωγή των εργαστηριακών μαθημάτων. Επιπλέον, το εργαστήριο διαθέτει τηλεόραση και βίντεο για την προβολή εκπαιδευτικών CD(Δικτυακή πηγή:<http://eylc.uoi.gr/2013-12-10-09-38-25/2013-12-10-09-48-35>).

Εικόνα 2: Άποψη του Εργαστηρίου Βρεφονηπιοκομίας του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Σκοπός τους Εργαστηρίου -ΕΕΕΒΑ- είναι η προώθηση της επιστημονικής έρευνας, η παροχή υπηρεσιών προς τρίτους και η ενίσχυση του εκπαιδευτικού έργου και προγραμμάτων Δια Βίου Μάθησης, στο πεδίο της Θεραπευτικής Αφής υπό το πρίσμα της Πρώιμης Προληπτικής Συμβουλευτικής, με στόχο την προαγωγή της Βρεφικής Ψυχικής Υγείας.Μερικούς από τους τομείς των δραστηριοτήτων του Εργαστηρίου είναι η ανάπτυξη της ερευνητικής δραστηριότητας στο πλαίσιο των πρώιμων εμπειριών στην προαγωγή της κοινωνικής, συναισθηματικής και γνωστικής ανάπτυξης κατά τη διάρκεια της βρεφικής ηλικίας, η οργάνωση σεμιναρίων και ο σχεδιασμός και ανάπτυξη συμβουλευτικών προγραμμάτων πρώιμης ηλικίας. (Δικτυακή πηγή:<http://eylc.uoi.gr/2013-12-10-09-38-25/2013-12-10-09-52-14>).

Εικόνα 3: Άποψη του Εργαστηρίου ΕΕΕΒΑ του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Το Εργαστήριο Κινητικής Αγωγής έχει ως σκοπό την εκπαίδευση των φοιτητών/τριών με την παρουσία βασικών ενοτήτων της Κινητικής Αγωγής, με ιδιαίτερη έμφαση τόσο στον σωματικό όσο και στον κοινωνικοσυναισθηματικό και γνωστικό τομέα, με εφαρμογή στην προσχολική ηλικία. Περιλαμβάνει αίθουσα γυμναστηρίου 200 τ.μ, χωρητικότητας 200 ατόμων περίπου, αναλώσιμα είδη, όπως, μπάλες, κανταράκια, στρώματα, ρακέτες, κορύνες, κώνους, σχοινάκια, μπαλόνια, πλαστικούς κάδους κ.α (αποθήκη), μαγνητόφωνο, CD. Στην αίθουσα γίνονται τα προγραμματισμένα εργαστήρια του μαθήματος της κινητικής αγωγής του Ε' εξαμήνου του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής(Δικτυακή πηγή:<http://eylc.uoi.gr/2013-12-10-09-38-25/2013-12-10-09-49-26>).

Εικόνα 4: Άποψη του Εργαστηρίου Κινητικής Αγωγής του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Το Εργαστήριο Μουσικοπαιδαγωγικής έχει ως σκοπό την εκπαίδευση και πρακτική εξάσκηση των φοιτητών, προετοιμάζοντάς τους για τη μελλοντική υλοποίηση μουσικών δραστηριοτήτων στον Παιδικό Σταθμό (τραγούδι, μουσικοκινητική, χρήση

απλών μουσικών οργάνων, ακρόαση). Ο χώρος του εργαστηρίου είναι χωρητικότητας 50-60 ατόμων. Οι θέσεις μπορούν να μετακινούνται και ο χώρος διαμορφώνεται ανάλογα με τις ανάγκες του μαθήματος. Στην αίθουσα υπάρχουν:

- Πιάνο, ηλεκτρικό πιάνο, ακορντεόν, αρμόνια, σύστημα αναπαραγωγής ήχου, ηχεία για υπολογιστή (ανήκουν στο διδάσκοντα).

- Όργανα Orff και κρουστά για παιδιά προσχολικής ηλικίας και πιο συγκεκριμένα: Μεταλλόφωνα, Ξυλόφωνα όλων των μεγεθών (αρκετά από αυτά STUDIO 49), Glockenspiel, Μαράκες, Κλάβες, Καστανιέτες, όλων των μεγεθών Μεμβρανόφωνα και Ταμπορίνα, Ντέφια, Κουρτίνες, Agogo, Κουδουνάκια, Τρίγωνα, Bongos. (Δικτυακή πηγή: <http://eylc.uoi.gr/2013-12-10-09-38-25/2013-12-10-09-50-05>).

Εικόνα 5: Αποψη του Εργαστηρίου Μουσικοπαιδαγωγικής του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Το εργαστήριο Παιδαγωγικών έχει ως σημεία αναφοράς θέματα και ανάγκες ερευνητικού, διδακτικού και παιδαγωγικού χαρακτήρα στα επιστημονικά πεδία της Διδακτικής Μεθοδολογίας, της Διαπολιτισμικής Αγωγής και των Σύγχρονων Τάσεων Προσχολικής Αγωγής. Ειδικότερα, το εργαστήριο δραστηριοποιείται στις ακόλουθες θεματικές περιοχές(Δικτυακή πηγή: <http://eylc.uoi.gr/2013-12-10-09-38-25/2013-12-10-09-51-08>):

1. Παραγωγή έγκυρης επιστημονικής γνώσης στους τομείς

- Οργάνωση, διεξαγωγή και αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας,
- Περιγραφή, ανάλυση και ερμηνεία της παιδαγωγικής και διδακτικής πράξης,
- Μελέτη των επιδράσεων της εφαρμογής εναλλακτικών μοντέλων προσχολικής αγωγής στους φοιτητές/τριες,
- Διερεύνηση της ποιότητας της παιδαγωγικής επικοινωνίας και σχέσης παιδαγωγού-παιδιού προσχολικής ηλικίας (δημιουργία παιδαγωγικής ατμόσφαιρας).

2. Οργάνωση και συντονισμός πρακτικών και θεωρητικών ασκήσεων (π.χ. μικροδιδασκαλίες, μακροδιδασκαλίες) στα παραπάνω επιστημονικά πεδία για φοιτητές/τριες.

3. Παραγωγή παιδαγωγικού και εποπτικού υλικού για την προαγωγή και στήριξη των διδακτικών δραστηριοτήτων.

4. Συνεργασία με άλλα εκπαιδευτικά και επιστημονικά ιδρύματα που επιδιώκουν συναφείς σκοπούς και γενικά την ανάπτυξη κάθε σχετικής επιστημονικής δραστηριότητας.

Εικόνα 6: Άποψη του Εργαστηρίου Παιδαγωγικών του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Το Εργαστήριο Ψυχολογίας & Ιατρικών Μαθημάτων έχει ως αποστολή (Δικτυακή πηγή: <http://eylc.uoi.gr/2013-12-10-09-38-25/2013-12-10-09-52-13>):

1. Την κάλυψη των διδακτικών και ερευνητικών αναγκών του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής καθώς και άλλων Τμημάτων της ΣΕΥΠ, σε ό,τι αφορά αφενός το αντικείμενο της ανάπτυξης βρεφών και νηπίων
2. Την διεπιστημονική συνεργασία με κάθε μορφής εργαστήρια, κέντρα ερευνών και ακαδημαϊκά ιδρύματα της ημεδαπής και αλλοδαπής, εφόσον οι επιστημονικοί τους στόχοι συμβαδίζουν και αλληλοσυμπληρώνονται με εκείνους του Εργαστηρίου. Είναι χωρητικότητας 50 φοιτητών και διαθέτει Η/Υ και σύνδεση με το διαδίκτυο καθώς και λοιπό τεχνικό εξοπλισμό, που είναι αναγκαίος για τη διενέργεια διδασκαλίας, εργαστηριακών ασκήσεων και διεπιστημονικών διασυνδέσεων.

Εικόνα 7: Άποψη του Εργαστηρίου Ψυχολογίας & Ιατρικών Μαθημάτων του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

2.7 Διαδικασία εξέτασης των φοιτητών

Σύμφωνα με το νέο πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος, η βασική εξεταστική μέθοδος αξιολόγησης της επίδοσης των φοιτητών στα θεωρητικά μαθήματα ή στο θεωρητικό μέρος των μικτών μαθημάτων είναι η γραπτή εξέταση ή παράδοση εργασίας που πραγματοποιείται στις δυο επίσημες εξεταστικές περιόδους στο τέλος κάθε ακαδημαϊκού εξαμήνου. Επειδή οι σπουδές είναι δομημένες σε εξαμηνιαίους 21 κύκλους, προβλέπονται δυο εξεταστικές περιόδοι. Μετά τη λήξη του χειμερινού εξαμήνου (Ιανουάριος) και τη λήξη του εαρινού εξαμήνου (Ιούνιος) ακολουθεί μια επαναληπτική εξεταστική τον Σεπτέμβριο. Επιπρόσθετες μορφές αξιολόγησης

αποτελούν οι προφορικές εξετάσεις, οι εξαμηνιαίες εργασίες, ομαδικές ή ατομικές, η αξιολόγηση του βαθμού και της επάρκειας συμμετοχής των φοιτητών στο εργαστηριακό & θεωρητικό μέρος των μαθημάτων.

Η βαθμολογική κλίμακα αξιολόγησης των φοιτητών είναι:

- από 0,0 – 3,9 κακώς
- από 4,0 – 4,9 ανεπαρκώς
- από 5,0 - 6,9 καλώς
- από 7,0 _ 8,4 λίαν καλώς
- από 8,5 - 10 άριστα

Φοιτητής που έχει βαθμολογηθεί με βαθμό μικρότερο του πέντε (5) θεωρείται ότι έχει αποτύχει. Φοιτητές που έχουν παρακολουθήσει και έχουν εξεταστεί με επιτυχία σε όλα τα Θεωρητικά και Εργαστηριακά μαθήματα και στην Πτυχιακή εργασία, εφόσον την επιλέξουν, ονομάζονται Πτυχιούχοι και τους απονέμεται Πτυχίο.

2.8 Πρακτική Άσκηση

Σύμφωνα με το νέο πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος, παρέχεται στους φοιτητές τη δυνατότητα πραγματοποίησης πρακτικής άσκησης (προαιρετική) στο πλαίσιο του χρηματοδοτούμενου από το ΕΣΠΑ Προγράμματος Πρακτικής Άσκησης. Η πρακτική άσκηση έχει διάρκεια δύο μηνών (συνεχόμενη διάρκεια), πλήρους ωραρίου και πραγματοποιείται σε φορείς του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, σε όλη την επικράτεια. Προσφέρεται στο τελευταίο εξάμηνο του προγράμματος σπουδών ως προαιρετικό/επιλογής μάθημα. Δεν λαμβάνεται υπόψη στον υπολογισμό του βαθμού πτυχίου. Δεν λαμβάνεται υπόψη για τη λήψη πτυχίου. Έχει ECTS (κατ' ελάχιστον 2).

Η συμμετοχή στο πρόγραμμα (και κατ' επέκταση η δυνατότητα "δήλωσης" του μαθήματος από τους φοιτητές) γίνεται κατόπιν πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος και επιλογής των φοιτητών με κριτήρια που θέτει το Τμήμα. Όσοι φοιτητές τελικά πραγματοποιήσουν πρακτική άσκηση θα λαμβάνουν μαζί με το πτυχίο τους και βεβαίωση πρακτικής άσκησης, όπου θα αναγράφεται ο φορέας της πρακτικής άσκησης. Περιγραφή Πρακτικής Άσκησης Στη διάρκεια της πρακτικής άσκησης ο/η φοιτητής/τρια θα πρέπει να ασκηθεί σε όλους τους τομείς της υπηρεσίας. Είναι διαρθρωμένη σε τέσσερα προοδευτικά στάδια δραστηριοτήτων:

1. Πρώτο στάδιο: Διάρκεια μιας (1) εβδομάδας. Επιδιώκεται η γνωριμία με τα βρεφονήπια και η συμμετοχή του/της φοιτητή/τριας στο έργο του Παιδαγωγού

Προσχολικής Ηλικίας: φροντίδα, διατροφή, διαπαιδαγώγηση (απασχόληση, χειροτεχνικές εργασίες, παιχνίδι κλπ).

2. Δεύτερο στάδιο: Διάρκεια δύο (2) εβδομάδων. Ο/η φοιτητής/τρια συντονίζει το πρόγραμμα του Βρεφονηπιακού σταθμού (διατροφή, παιδαγωγικές απασχολήσεις νηπίων) με τη συμμετοχή της υπεύθυνης Παιδαγωγού.

3. Τρίτο στάδιο: Διάρκεια τεσσάρων (4) εβδομάδων. Ο/η φοιτητής/τρια αναλαμβάνει την πλήρη υπευθυνότητα του Βρεφονηπιακού σταθμού με την εποπτεία της υπεύθυνης Παιδαγωγού.

4. Τέταρτο στάδιο: Διάρκεια μιας (1) εβδομάδας. Ενημέρωση και άσκηση σε θέματα Διοικητικά και Διαχείρισης (εγγραφή νηπίων, αλληλογραφία με διάφορες υπηρεσίες, αρχειοθέτηση, κατανομή δαπανών, κλπ). Το ωράριο εργασίας των φοιτητών/τριων θα συμπίπτει σε όλη τη διάρκεια του εξαμήνου με το ωράριο εργασίας του μόνιμου παιδαγωγικού προσωπικού, διότι ουδεμία νομική ευθύνη έχουν οι φοιτητές/τριες.

2.9 Πτυχιακή εργασία

Όπως ορίζει ο νέος οδηγός σπουδών του τμήματος, η συγγραφή της πτυχιακής εργασίας είναι προαιρετική για την ολοκλήρωση των σπουδών και τη λήψη πτυχίου. Η Βιβλιοθήκη διατηρεί την ηλεκτρονική μορφή της εργασίας και διαθέτει το ψηφιακό περιεχόμενο μέσω του Ιδρυματικού Αποθετηρίου, εξασφαλίζοντας τη διατήρηση του έργου και τη διαθεσιμότητά του στην επιστημονική κοινότητα.

Το Ίδρυμα έχει συντάξει αναλυτικό οδηγό συγγραφής πτυχιακών εργασιών σύμφωνα με τον οποίο ορίζονται οι προδιαγραφές και τα χαρακτηριστικά που θα πρέπει να πληρούν όλες οι πτυχιακές εργασίες, ο ορισμός τριμελών επιτροπών για την παρακολούθηση και εξέταση των πτυχιακών εργασιών. Ο οδηγός είναι αναρτημένος στην ιστοσελίδα του Τμήματος (<http://ece.ioa.teiep.gr/index.php/2015-12-16-10-50-34>). Κύριες προδιαγραφές ποιότητας για την Πτυχιακή Εργασία ορίζονται η συνάφεια του γνωστικού αντικείμενου της εργασίας με την ειδικότητα του επιβλέποντος Καθηγητή, η δομή και η μορφή της εργασίας να ακολουθεί τους κανόνες σύνταξης μιας επιστημονικής εργασίας, η μελέτη και παράθεση σύγχρονης διεθνούς βιβλιογραφίας, η

τήρηση της μεθοδολογίας έρευνας σε ερευνητικές εργασίες, η παρουσίαση και διερεύνηση καινοτόμων γνωστικών προσεγγίσεων.

2. 10 Πρόγραμμα μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών

Το Τμήμα δεν παρέχει πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών. Σημειώνεται όμως η πρόθεση οργάνωσης και πραγματοποίησης τέτοιων προγραμμάτων με σκοπό την περαιτέρω αναβάθμιση της σχολής.

Στο Τμήμα λειτουργεί από το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019 Πρόγραμμα Διδακτορικών Σπουδών (Π.Δ.Σ.), σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 4485/2017 (ΦΕΚ 114/τ.Α΄/4-8-2017). Αντικείμενο του Π.Δ.Σ. είναι τόσο η βασική έρευνα όσο και οι εφαρμογές της στην Αγωγή και Φροντίδα Βρεφών και Νηπίων από τη γέννησή τους μέχρι την ηλικία των τεσσάρων ετών. Η ηλικία αυτή είναι η πιο κρίσιμη διότι θέτει τις βάσεις για την περαιτέρω ομαλή ψυχοσωματική εξέλιξη του παιδιού. Σκοπός του προγράμματος είναι η προαγωγή της γνώσης και της πρωτότυπης επιστημονικής έρευνας, η κατάρτιση και η εκπαίδευση, σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, νέων επιστημόνων ώστε να παράγουν τεκμηριωμένα, πρωτότυπα ερευνητικά αποτελέσματα και να αποκτήσουν τη δυνατότητα ανεξάρτητης και αυτόνομης προαγωγής της επιστήμης. Το Πρόγραμμα Διδακτορικών Σπουδών οδηγεί στην εκπόνηση Διδακτορικής Διατριβής και απονέμει Διδακτορικό Δίπλωμα στις κοινωνικές επιστήμες. Δικαίωμα υποβολής αίτησης έχουν Έλληνες ή αλλοδαποί κάτοχοι Διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή αναγνωρισμένου αντίστοιχου τίτλου της αλλοδαπής, σε συναφείς επιστημονικές περιοχές καθώς και πρόσφατα απόφοιτοι Π.Μ.Σ. για τους οποίους δεν έχει εκδοθεί Δίπλωμα Μεταπτυχιακών Σπουδών και εκκρεμεί η ορκωμοσία τους, αλλά έχουν ολοκληρώσει με επιτυχία τον κύκλο μαθημάτων του Π.Μ.Σ. μέσα στον προβλεπόμενο χρόνο και έχουν υποστηρίξει δημόσια και επιτυχώς τη μεταπτυχιακή τους διατριβή, εφόσον προβλέπεται.

3. Απόψεις φοιτητών για την εκπαίδευσή τους σε τμήματα προσχολικής αγωγής και φροντίδας

Τα τελευταία χρόνια, η αξιολόγηση και η αποτελεσματικότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση βασίζεται και στην δείκτες που σχετίζονται με τις στάσεις και τις απόψεις των φοιτητών καθώς και με την ικανοποίησή τους από την παρεχόμενη εκπαίδευση (Topala & Tomozii, 2014).

Η ικανοποίηση των φοιτητών ως προς την ποιότητα της εκπαίδευσης που λαμβάνουν μπορεί να αφορά : α) το Πρόγραμμα Σπουδών β) το Εκπαιδευτικό Προσωπικό γ) την Υποδομή δ) την Διοικητική Υποστήριξη και ε) την Φήμη – Εικόνα του Εκπαιδευτικού Ιδρύματος. Ειδικότερα, η ικανοποίηση για το Πρόγραμμα Σπουδών σχετίζεται με την ποικιλία μαθημάτων, την αλληλουχία μαθημάτων, τον αριθμό μαθημάτων ανά εξάμηνο, τη συνάφεια των μαθημάτων με το επάγγελμα, και τη ανταπόκριση της ύλης στις σύγχρονες ανάγκες. Όσο αφορά το εκπαιδευτικό προσωπικό, η ικανοποίηση των φοιτητών σχετίζεται με την πληρότητα ενημέρωσης, την μετάδοση της γνώσης, τις μεθόδους διδασκαλίας, την αντικειμενικότητα της μετάδοσης, την προσβασιμότητα και την ικανότητα συνεργασίας των σπουδαστών με τον καθηγητή. Η ικανοποίηση από τις υποδομές της σχολής αναφέρεται στις εγκαταστάσεις, αίθουσες διδασκαλίας, εργαστήρια, βιβλιοθήκη κ.ά. στην επάρκεια του ωραρίου λειτουργίας τους, στο έντυπο υλικό-σημειώσεις, μελέτες περιπτώσεων που διανέμονται, καθώς και στον εξοπλισμό που διατίθεται και βρίσκεται σε λειτουργία στους χώρους της σχολής όπως ηλεκτρονικοί υπολογιστές, λογισμικό, μέσα παρουσιάσεων, φωτοτυπικά μηχανήματα. Η Διοικητική Υποστήριξη εστιάζεται στη γνώση και στην ικανότητα του προσωπικού των υποστηρικτικών υπηρεσιών να παρέχει με ευγένεια, ταχύτητα και προθυμία την αναμενόμενη από τον φοιτητή/τρια υπηρεσία. Σημειώνεται ότι ως προσωπικό νοούνται όλοι οι εργαζόμενοι κάποιας σχολής που έρχονται σε επαφή με τον φοιτητή/τρια και του παρέχουν υποστηρικτικές υπηρεσίες. Βασικό ρόλο διαδραματίζουν οι υπηρεσίες διαδικτύου στην εκπαιδευτική διαδικασία είτε αφορά υπηρεσίες ηλεκτρονικής γραμματείας-εγγραφές, δήλωση μαθημάτων κ.ά. είτε αφορά ηλεκτρονική ενημέρωση φοιτητών μέσω e-mail, ιστολόγια-blogs, εκπαιδευτικά αρχεία με άρθρα, σημειώσεις, ηλεκτρονικές ανακοινώσεις- newsletter κ.ά.). Τέλος, η καλή εικόνα της Σχολής η οποία περιλαμβάνει την αξιοπιστία, το κύρος και την κοινωνική αναγνωρισιμότητα καθώς

και φαίνεται να παίζει σημαντικό ρόλο στην ικανοποίηση των φοιτητών από την ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης (Bouris&Dhmas, 2015).

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ικανοποίηση των φοιτητών αποτελεί μια πολυδιάστατη έννοια η οποία επηρεάζεται από πολυάριθμους παράγοντες. Εκτός από την εκπαιδευτική διαδικασία, είναι πιθανό να επηρεάζεται από την πανεπιστημιακή ζωή, την κοινωνική ζωή, το φύλο, την ηλικία, το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο του κάθε σπουδαστή (Butt et al, 2010). Η ικανοποίηση των σπουδαστών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση επηρεάζεται από τις προσδοκίες που έχει ένα άτομο και την πραγματικότητα που βιώνει. Η ικανοποίηση σε εκπαιδευτικό επίπεδο σχετίζεται σε σημαντικό βαθμό με το αίσθημα αυτοεκπλήρωσης του κάθε ατόμου και με τα κίνητρα για μάθηση (Şen, 2013).

Από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, φαίνεται ότι δεν υπάρχουν πολλές μελέτες που να διερευνούν τις απόψεις των φοιτητών προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης, όσο αφορά την εκπαίδευση που λαμβάνουν.

Στη μελέτη της Ντολιοπούλου (2005), σε δείγμα 110 φοιτητών του Τμήματος Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, οι οποίοι απάντησαν σε 34 ειδικά διαμορφωμένες ερωτήσεις οι αφορούσαν την πρακτική τους άσκηση, φάνηκε ότι οι φοιτητές θεωρούν σημαντική την πρακτική άσκηση καθώς οι περισσότεροι απ' αυτούς την ανέφεραν ως ιδιαίτερα σημαντική (94%). Ωστόσο, αρκετοί φοιτητές (70%) έκριναν ότι για την προετοιμασία τους ως νηπιαγωγών δεν ήταν ιδιαίτερα επαρκής η πρακτική άσκηση κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, και σε πολλές περιπτώσεις εκτιμήθηκε ότι η διάρκεια της ήταν μικρή. Επίσης, το 74% των φοιτητών υποστήριξε ότι η ύλη των θεωρητικών μαθημάτων τους βοήθησε από λίγο έως μέτρια στην υλοποίηση της πρακτικής τους άσκησης. Τα μαθήματα που θεωρήθηκαν περισσότερο χρήσιμα για την επιτυχή πραγματοποίηση της ήταν τα μαθήματα που σχετίζονταν με την εφαρμοσμένη προσχολική αγωγή και συγκεκριμένα τα εξής: «Σύγχρονα Θέματα Προσχολικής Αγωγής», «Διδακτική Μεθοδολογία», «Φυσική Αγωγή», «Ρυθμική Αγωγή», «Μουσική», «Κουκλοθέατρο», «Εικαστικά» και «Πρωτομαθηματικές Έννοιες». Επιπρόσθετα, αναδείχθηκε η σημασία της συνεργασίας όχι μόνον μεταξύ των φοιτητών, αλλά κυρίως των φοιτητών με τους καθηγητές και τις νηπιαγωγούς,

νηπιαγωγείου και Πανεπιστημίου, για την επίτευξη των στόχων της πρακτικής άσκησης (προγραμματισμός και υλοποίηση των δραστηριοτήτων, αξιολόγηση κ.ά.).

Σκοπός της μελέτης των Πλακίτση και συν., (2013), ήταν η ανίχνευση των απόψεων των φοιτητών του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων σχετικά με τα εργαστηριακά μαθήματα στο πλαίσιο των μαθημάτων «Διδακτική των Εννοιών των Φυσικών Επιστημών στο Νηπιαγωγείο Ι και ΙΙ», που έλαβαν χώρα κατά το ακαδημαϊκό έτος 2007-2008. Το δείγμα περιλάμβανε 63 φοιτητές Ε΄ και ΣΤ΄ εξαμήνου, οι οποίοι συμμετείχαν στην μελέτη από το Β΄ εξάμηνο. Οι ίδιοι φοιτητές ελέγχθηκαν για δεύτερη φορά αφού διδάχθηκαν βασικές έννοιες των φυσικών επιστημών. Το ερωτηματολόγιο που δόθηκε αποτελούνταν από δύο μέρη, το πρώτο μέρος περιείχε 43 ερωτήσεις κλειστού τύπου που αφορούσαν στην αξιολόγηση του μαθήματος και των εργαστηρίων και το δεύτερο μέρος αποτελούμενο από 10 ερωτήσεις κλειστού τύπου που αφορούσε στην κατανόηση των εννοιών που διδάχθηκαν στο εργαστήριο. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ένα σημαντικό ποσοστό των φοιτητών, παρόλο που έχει διδαχθεί μέσω μαθημάτων και εργαστηριακών ασκήσεων που εκτελούνται σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους, δεν είχαν καταφέρει να κατακτήσουν τις έννοιες των Φυσικών Επιστημών, με αποτέλεσμα οι φοιτητές να στηρίζονται σε επιφανειακές δικές τους αντιλήψεις, οι οποίες απέχουν από την επιστημονική γνώση.

Στη διδακτορική διατριβή της Καινούργιου (2012), με τίτλο «Η εκπαίδευση των βρεφονηπιοκόμων στα Τ.Ε.Ι.», διερευνήθηκαν οι απόψεις των σπουδαστών σε τρία (3) Τμήματα Βρεφονηπιοκομίας των Τ.Ε.Ι. (Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Ιωαννίνων) οι οποίοι πραγματοποιούσαν την πρακτική τους άσκηση κατά το πρώτο εξάμηνο του 2010. Καταγράφηκαν οι απόψεις και των 178 σπουδαστών που είχαν ολοκληρώσει την πρακτική τους άσκηση στις βασικές τους σπουδές με τη συμπλήρωση ενός ειδικά διαμορφωμένου ερωτηματολογίου. Τα αποτελέσματα έδειξαν χαμηλό ποσοστό θετικής άποψης που έχουν οι σπουδαστές για τις γνώσεις και δεξιότητές τους, οι οποίες αποκτήθηκαν κατά τις προπτυχιακές τους σπουδές στα γνωστικά αντικείμενα Διοίκησης, Οικονομίας, Νομοθεσίας κλπ. Επίσης, φαίνεται ότι οι επαγγελματίες βρεφονηπιοκόμοι, πιθανότατα λόγω του παιδαγωγικού προσανατολισμού των προπτυχιακών τους σπουδών, δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην αγωγή που προσφέρεται στα προσχολικά ιδρύματα. Επιπλέον, φαίνεται η πλειοψηφία των φοιτητών πιστεύει ότι οι σπουδές πρέπει να είναι περισσότερο προσανατολισμένες στα

εργαστήρια, τις εφαρμογές και τις πρακτικές ασκήσεις, Σε ό,τι αφορά τις παρεχόμενες δεξιότητες και γνώσεις, χαρακτηριστικό είναι το χαμηλό ποσοστό των σπουδαστών που πιστεύουν ότι οι σπουδές βοηθούν για καινοτόμες δράσεις και για αύξηση των γνωστικών αντικειμένων, έτσι ώστε να αποκτήσουν περισσότερες επαγγελματικές δεξιότητες.

Στη μελέτη των Σακελλάριου και Ρέντζου, (2013), διερευνήθηκαν οι απόψεις των φοιτητών του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, σχετικά με τις Αναπτυξιακά Κατάλληλες Πρακτικές. Συγκεκριμένα, ο στόχος της ήταν να εξετάσει κατά πόσο οι φοιτητές/υποψήφιοι εκπαιδευτικοί του δείγματος εφαρμόζουν τη φιλοσοφία των Αναπτυξιακά Κατάλληλων Πρακτικών, κατά τη διάρκεια της υποχρεωτικής Πρακτικής τους Άσκησης σε ελληνικά νηπιαγωγεία. Ως Αναπτυξιακά Κατάλληλες Πρακτικές ορίζεται η κατάλληλη διδασκαλία με επίκεντρο το παιδί, ανάλογα με την ηλικία, τη μοναδικότητα του κάθε παιδιού, καθώς και το πλαίσιο (ή τον πολιτισμό) του παιδιού. Φαίνεται ότι οι φοιτητές χαρακτηρίζονται από συγκεκριμένες προσδοκίες που αντιπροσωπεύουν μακροχρόνιες πεποιθήσεις σχετικά με το ρόλο και τις πρακτικές των εκπαιδευτικών, τις σχολικές τάξεις και τα σχολεία. Το δείγμα της μελέτης αποτελούν 266 φοιτητές/υποψήφιοι εκπαιδευτικοί του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Το εργαλείο μελέτης ήταν το ερωτηματολόγιο πεποιθήσεων και πρακτικών των εκπαιδευτικών Teacherbeliefs and practicessurvey: 3-5 yearolds. Τα αποτελέσματα της μελέτης έδειξαν ότι οι παιδαγωγοί προσχολικής ηλικίας υιοθετούν τις Αναπτυξιακά Κατάλληλες Πρακτικές, κυρίως στο επίπεδο των πεποιθήσεων, παρά στις πρακτικές που εφαρμόζουν στην τάξη τους ενώ οι πεποιθήσεις των υποψήφιων εκπαιδευτικών είναι περισσότερο παιδοκεντρικές και Αναπτυξιακά Κατάλληλες.

Στην πτυχιακή μελέτη της Καρανδινού (2018), αξιολογήθηκαν οι απόψεις των φοιτητών για την πρακτική άσκηση στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Το δείγμα της παρούσας έρευνας αποτελούνταν από φοιτητές/φοιτήτριες του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών της Φλώρινας, που πραγματοποιούσαν το 8ο εξάμηνο της τεταρτοετούς φοίτησής τους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η πλειοψηφία των φοιτητών θεωρούσαν ότι ο κύριος σκοπός της Πρακτικής Άσκησης κατά τους φοιτητές πρέπει να είναι η εξοικείωση τους με τη σχολική τάξη, ώστε να είναι σε θέση να εμπλέκονται αποτελεσματικά στη σχολική εκπαιδευτική διαδικασία. Επιπρόσθετα, αν και επισημάνθηκε δυσαρμονία μεταξύ των

πανεπιστημιακών μαθημάτων και της σχολικής πράξης, η πλειοψηφία των φοιτητών δήλωσε ότι πέτυχαν τους περισσότερους στόχους που έθεσαν για την πρακτική τους άσκηση και δεν αντιμετώπισαν ιδιαίτερα προβλήματα κατά τη διάρκειά της, εκτός από τη συνεργασία με τους καθηγητές του Πανεπιστημίου, τη συνεργασία με το συμφοιτητή τους και το άγχος. Μάλιστα, στη παρούσα μελέτη φάνηκε ότι οι φοιτητές που θεωρούσαν ότι είχαν υψηλό βαθμό υποστήριξης από τους καθηγητές και τις νηπιαγωγούς, τις αποσπασμένες και του Πανεπιστημίου, είχαν, όπως ήταν αναμενόμενο, περισσότερη και καλύτερη συνεργασία με αυτούς. Επίσης, καλύτερη συνεργασία με τους καθηγητές, τις νηπιαγωγούς και των δύο κατηγοριών και το συμφοιτητή τους με τον οποίο πραγματοποιούσαν από κοινού την άσκηση, είχαν οι φοιτητές με υψηλό βαθμό εκπλήρωσης των στόχων της πρακτικής άσκησης

4. Απόψεις φοιτητών για την εκπαίδευσή τους στο τμήμα Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Ηλικία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Σύμφωνα με την τελευταία Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης του Τμήματος για το Ακαδημαϊκό έτος 2016-2017, η εικόνα που παρουσιάζει το διδακτικό προσωπικό στην οργάνωση της παρουσίασης της ύλης τόσο στις διαλέξεις, όσο και στα εργαστήρια κρίνεται πολύ ικανοποιητική από την πλειοψηφία των φοιτητών. Οι φοιτητές αξιολογούν ως πάρα πολύ/πολύ καλή την οργάνωση και παρουσίαση της ύλης, σε όλα τα εξάμηνα σπουδών. Το γεγονός αυτό μπορεί να αποδοθεί εν μέρει στη μακρά εμπειρία και εξειδίκευση στα αντικείμενα των καθηγητών του Τμήματος, και εν μέρει στην προσπάθεια του διδακτικού προσωπικού να εξελίξει τη διδασκαλία του.

Επιπλέον, οι φοιτητές κρίνουν ότι οι διδάσκοντες επιτυγχάνουν σε υψηλό ποσοστό να διεγείρουν το ενδιαφέρον τους για το αντικείμενο του μαθήματος. Η διέγερση του ενδιαφέροντος των φοιτητών από το διδάσκοντα είναι αναγκαίο συστατικό για τη μάθηση και την εξέλιξη δεξιοτήτων. Οι φοιτητές αξιολογούν ότι υπάρχει υψηλή συνέπεια από τους διδάσκοντες του Τμήματος, όσον αφορά τις υποχρεώσεις τους. Η έγκαιρη παρουσία και ανταπόκριση των διδασκόντων στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες αποτελεί βασικό συστατικό διδασκαλίας και εκμάθησης, ενώ ταυτόχρονα οι διδάσκοντες αποτελούν παράδειγμα προς μίμηση για τους φοιτητές. Το 45,81% των φοιτητών κρίνει ότι οι διδάσκοντες είναι εξαιρετικά προσιτοί. Έτσι δημιουργείται κλίμα διαρκούς επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των φοιτητών και του διδακτικού δυναμικού του Τμήματος.

Σύμφωνα με την αξιολόγηση των φοιτητών οι στόχοι του κάθε μαθήματος είναι σε μεγάλο βαθμό σαφείς. Η αναμόρφωση του Προγράμματος Σπουδών θεωρούμε ότι συντέλεσε στην αποσαφήνιση των στόχων των μαθημάτων. Αναλυτικότερα, οι φοιτητές θεωρούν ότι η ύλη ανταποκρίνεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στους στόχους του κάθε μαθήματος. Θα μπορούσε να βελτιωθεί ακόμη περισσότερο, αν η ύλη παρουσιαζόταν με λεπτομέρεια την πρώτη εβδομάδα του μαθήματος και ο διδάσκων έκανε εμφανή τη σχέση της ύλης με το μάθημα.

Οι φοιτητές θεωρούν μέτριο το βαθμό δυσκολίας για κάθε μάθημα και κατάλληλο για προπτυχιακό επίπεδο σπουδών ενώ κρίνουν ως πολύ ικανοποιητικοί την κατάκτηση των μαθησιακών στόχων των μαθημάτων. Όσο αφορά τις υποδομές, το Τμήμα διαθέτει

πέντε (5) αίθουσες διαλέξεων, κατάλληλα εξοπλισμένες με μεγάλη χωρητικότητα. Οι αίθουσες κρίνονται επαρκείς για τις ανάγκες του τμήματος από την πλειοψηφία των φοιτητών. Η συνεργασία των διδασκόντων με τους φοιτητές στις περισσότερες περιπτώσεις κρίνεται πολύ καλή. Όλοι οι διδάσκοντες έχουν ανακοινωμένες ώρες γραφείου για συνεργασία με τους φοιτητές (ώρες εκτός μαθήματος). Επίσης, οι φοιτητές μπορούν να επικοινωνούν με τους διδάσκοντες και σε χρόνους που ορίζονται, εκτός του προβλεπόμενου διδακτικού έργου για συνεργασία με τους φοιτητές, ενώ τα e-mail των καθηγητών είναι στην διάθεση όλων των φοιτητών.

Όσο αφορά την διενέργεια προγραμμάτων που θα αποσκοπούν στη λήψη μεταπτυχιακού και διδακτορικού τίτλου σπουδών, καταγράφεται η επιτακτική ανάγκη δημιουργίας μεταπτυχιακών προγραμμάτων, από τους αποφοίτους του Τμήματος. Οι προτεινόμενες θεματικές περιλαμβάνουν την ανάπτυξη καινοτόμων αναπτυξιακά κατάλληλων πρακτικών στην προσχολική ηλικία, τη εκπαίδευση αποφοίτων Τμημάτων Κοινωνικής Πρόνοιας σε Συμβουλευτικές Δεξιότητες καθώς, και την προαγωγή της Ψυχικής Υγείας Βρεφών, μέσω επιστημονικά τεκμηριωμένων παρεμβατικών προγραμμάτων.

Συμπερασματικά, το Τμήμα φαίνεται πράγματι να έχει ικανοποιήσει τις ανάγκες των φοιτητών με επιτυχία.

Συμπεράσματα

Η αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να στηριχθεί στη διερεύνηση των στάσεων και των απόψεων των φοιτητών καθώς και στην ικανοποίηση τους από τις παρεχόμενες εκπαιδευτικές υπηρεσίες. Η ικανοποίηση από μέρους των φοιτητών επηρεάζεται όχι μόνο από την ποιότητα της παρεχόμενης διδασκαλίας και μάθησης αλλά και από μία σειρά άλλων παροχών που προσφέρει το εκπαιδευτικό ίδρυμα και κοινωνικοδημογραφικών παραγόντων των φοιτητών.

Η προσχολική εκπαίδευση που χαρακτηρίζεται από υψηλή ποιότητα μπορεί να παίζει καίριο ρόλο στον καθορισμό θετικών εμπειριών και μαθησιακών αποτελεσμάτων, κατά την πρώιμη παιδική ηλικία και στη κοινωνικοσυναισθηματική και γνωστική ανάπτυξη των παιδιών. Ταυτόχρονα, η προσχολική αγωγή μπορεί να έχει πολλαπλά κοινωνικά οφέλη όπως η καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων και η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Όσο αφορά την προσχολική αγωγή στην Ελλάδα, εντοπίζονται αρκετά προβλήματα που αφορούν το μικρό ποσοστό των παιδιών που έχουν πρόσβαση στην προσχολική αγωγή και τη μη ολιστική προσέγγιση του θεσμού της προσχολικής αγωγής. Έτσι, αναδεικνύεται η ανάγκη αναβάθμισης του ελληνικού συστήματος προσχολικής αγωγής και σημαντικό ρόλο στην αναβάθμιση αυτή μπορεί να παίζει αναμφισβήτητα το προσωπικό της προσχολικής Αγωγής και Φροντίδας. Για αυτό το λόγο πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην βελτίωση των προγραμμάτων σπουδών και στην εξασφάλιση της ποιότητας της παρεχόμενης θεωρητικής και πρακτικής εκπαίδευσης όσο αφορά την ανάπτυξη των δεξιοτήτων του παιδαγωγού προσχολικής ηλικίας. Τα τμήματα προσχολικής Αγωγής και Φροντίδας έχουν ως στόχο να διαμορφώσουν ένα καταρτισμένο δυναμικό προσωπικό, κάτι το οποίο είναι ουσιώδες για τις καλύτερες ευκαιρίες μάθησης και εξέλιξης των παιδιών, να βελτιώσουν την διδασκαλία και την μάθηση μέσω της παροχής εκπαιδευτικών κατευθύνσεων, και να εποπτεύουν και να αξιολογούν την παρεχόμενη υπηρεσία ώστε να επιβεβαιώνεται ότι οι προδιαγραφές ποιότητας εφαρμόζονται στην πράξη.

Η ικανοποίηση των φοιτητών του Τμήματος μας και των υπολοίπων τμημάτων προσχολικής αγωγής και φροντίδας φαίνονται να κυμαίνεται σε καλά επίπεδα. Θα πρέπει όμως να γίνονται συνεχείς προσπάθειες αναβάθμισης και βελτίωσης των

παρεχόμενων υπηρεσιών για την επίτευξη της αύξησης της ποιότητας της προσχολικής αγωγής και φροντίδας στη χώρα μας.

Επιπρόσθετα, σημαντική κρίνεται η διενέργεια μελλοντικών μελετών που θα μπορούσαν να επικεντρωθούν στα επίπεδα ικανοποίησης των φοιτητών του Τμήματος, σχετικά με την ικανοποίηση τους από το εκπαιδευτικό ίδρυμα. Η μελέτη αυτή θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει παραμέτρους όπως είναι ο τρόπος διδασκαλίας των θεωρητικών και εργαστηριακών μαθημάτων, ο βαθμός ενδιαφέροντος τους, η αξιολόγηση της πρακτικής άσκησης, οι σχέσεις που έχουν οι φοιτητές με τους καθηγητές, οι υλικοτεχνικές υποδομές και η επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων.

Βιβλιογραφία

- Bennett, J. and Moss, P., (2011). Working for inclusion: how early childhood education and care and its workforce can help Europe's youngest citizens. [pdf] Διαθέσιμο στο: <http://www.childreninscotland.org.uk/>
- Bouris, J., & Dhmas, G. (2015). Ιχνηλατώντας τον βαθμό ικανοποίησης των φοιτητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: Η περίπτωση του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΤΕΙ Αθήνας. <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.4179.4408>
- Butt, B. Z., & Rehman, K. ur. (2010). A study examining the students satisfaction in higher education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 5446–5450. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.888>
- Drigas, A., Kokkalia, G., Economou, A., & Roussos, P. (2017). Intervention and Diagnostic Tools in Preschool Education. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*, 12(11), 185. <https://doi.org/10.3991/ijet.v12i11.7155>
- European Commission/EACEA/Eurydice, (2019). *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2019 Edition*. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Ανακτήθηκε στις 30/12/2019 από: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/kd_ecec_2019_report_en.pdf
- Eurydice. (2019). Early Childhood Education and Care. Specific legislative framework. Ανακτήθηκε στις 10/04/2020 από: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/early-childhood-education-and-care-31_en
- Eurydice. (2019). Ελλάδα: Οργάνωση του Εκπαιδευτικού Συστήματος και της Δομής του. Ανακτήθηκε στις 30/12/2019 από: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-education-system-and-its-structure-33_el
- Lascarides, V. C., & Hinitz, B. F. (2013). *History of early childhood education*. New York: Routledge,.
- Melhuish, E., Ereky-Stevens, K., Petrogiannis, K., Ariescu, A., Penderi, E., Rentzou, K., Tawell, A., Slot, P., Broekhuizen, M., & Leseman, P. (2015). A review of research on the effects of early childhood Education and Care (ECEC)

upon child development. *CARE project; Curriculum Quality Analysis and Impact Review of European Early Childhood Education and Care (ECEC)*. Ανακτήθηκε στις 30/12/2019 από: <http://ecec-care.org/resources/publicati>

- Moraru, M. (2014). Study on the students' opinion about the educational process in higher education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 128, 321–326. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.03.164>
- Motiejunaite, A., Delhaxhe, A., Balcon, M., Borodankova, O. (2014). *Ευρυδίκη Σύντομη Επισκόπηση Πολιτικής Προσχολική Αγωγή και Φροντίδα 2014*. Ευρωπαϊκός Εκτελεστικός Οργανισμός Εκπαίδευσης, Οπτικοακουστικών Μέσων και Πολιτισμού.
- Şen, H. Ş. (2013). The Attitudes of University Students Towards Learning. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 83, 947–953. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.06.177>
- Shaughnessy, M., & Kleyn, K. (2012). *The Importance of Early Childhood Education*. Ανακτήθηκε στις 10/4/2020 από: https://www.researchgate.net/publication/233763048_The_Importance_of_Early_Childhood_Education
- Slot, P. L., Leseman, P. P. M., Verhagen, J., & Mulder, H. (2015). Associations between structural quality aspects and process quality in Dutch early childhood education and care settings. *Early Childhood Research Quarterly*, 33, 64–76. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2015.06.001>
- Topala, I., & Tomozii, S. (2014). Learning Satisfaction: Validity and Reliability Testing for Students' Learning Satisfaction Questionnaire (SLSQ). *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 128, 380–386. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.03.175>
- Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης (ΑΤΕΙΘ), Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας Τμήμα Προσχολικής Αγωγής. (2015). Ακαδημαϊκό έτος 2013 – 2014. Ανακτήθηκε στις 10/5/2020 από: <https://www.modip.teithe.gr/uploads/ektheseis-esoterikis-aksiologisis-tmimaton/2013/ekthesi-esoterikis-aksiologisis-prosxolikis-agogis-2013-2014.pdf>
- Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης Τμήμα Προσχολικής Αγωγής Τ.Ε.Ι. Ηπείρου. Ακαδημαϊκό έτος 2016-2017. Ανακτήθηκε στις 10/5/2020 από:

http://modip.teiep.gr/images/stories/ektheseis_esoterikhs/2018/_2016_2017.pdf

- Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης Τμήμα Προσχολικής Αγωγής Τ.Ε.Ι. Ηπείρου. Ακαδημαϊκό έτος 2016-2017 Ιωάννινα Μάρτιος 2018. Ανακτήθηκε στις 20/5/2020 από: http://modip.teiep.gr/images/stories/ektheseis_esoterikhs/2018/_2016_2017.pdf
- Έκθεση εσωτερικής αξιολόγησης του Τμήματος Προσχολικής Αγωγής του ΤΕΙ Αθήνας. (2013). Ανακτήθηκε στις 5/5/2020 από: <http://modip.teiath.gr/wp-content/uploads/2014/01/%CE%91%CE%9E%CE%99%CE%9F%CE%9B%CE%9F%CE%93%CE%97%CE%A3%CE%97-%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%BF-10-12.pdf>
- Ηλιάδου-Τάχου, Σ. (2015). Συγκριτική προσέγγιση της ελληνόφωνης εκπαίδευσης στην οθωμανική και στην τσαρική αυτοκρατορία: Μεθοδολογικά προβλήματα και ζητήματα εννοιολογικού προσδιορισμού. Σε Κ. Δαλακούρα, Σ. Χατζηστεφανίδου, Α. Χουρδάκης (επιμ). *Ιστοριογραφία της ελληνικής εκπαίδευσης. Επανεκτιμήσεις και προοπτικές*. Ρέθυμνο: Εκδόσεις Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Κρήτης.
- Καινούργιου, Ε. (2012). *Η εκπαίδευση των βρεφονηπιοκόμων στα Τ.Ε.Ι.* (Διδακτορική Διατριβή), Ανακτήθηκε στις 12/12/2019 από: <https://olympias.lib.uoi.gr/jspui/bitstream/123456789/5424/1/%ce%94.%20%ce%94.%20%ce%9a%ce%91%ce%99%ce%9d%ce%9f%ce%a5%ce%a1%ce%93%ce%99%ce%9f%ce%a5%20%ce%95%ce%9b%ce%95%ce%9d%ce%97.pdf>
- Καρανδινού, Ε. (2018). *Οι απόψεις των φοιτητών για την Πρακτική Άσκηση στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας*. Πτυχιακή Εργασία. Ανακτήθηκε στις 5/4/2020 από: <https://dspace.uowm.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/1118/%CE%9A%CE%91%CE%A1%CE%91%CE%9D%CE%94%CE%99%CE%9D%CE%9F%CE%A5%20%CE%95%CE%A5%CE%91%CE%93%CE%93%CE%95%CE%9B%CE%99%CE%91.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Κοινή Υπουργική Απόφαση με αρ. πρωτ. 127860/Δ1/13-8-19. Αριθμ. 127860/Δ1 Τροποποίηση της Φ.15/27268/Δ1/21-02-2019 (ΦΕΚ 623/Β'/2019) κοινής υπουργικής απόφασης με θέμα «Ορισμός Δήμων εφαρμογής δίχρονης

προσχολικής εκπαίδευσης από το σχολικό έτος 2019-2020» και της 100872/Δ1/24-06-2019 (ΦΕΚ 2569/Β'/2019) κοινής υπουργικής απόφασης με θέμα «Ορισμός Δήμων εφαρμογής δίχρονης προσχολικής εκπαίδευσης από το σχολικό έτος 2020-2021».

- Κυπριανός, Π. (2007). *Παιδί, Οικογένεια, Κοινωνία. Ιστορία Προσχολικής Αγωγής από τις απαρχές έως τις μέρες μας*. Αθήνα: Gutenberg,
- Ν.4521/2018. ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4521 *Ίδρυση Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και άλλες διατάξεις*
- Νόμος 1566/1985. *Δομή και Λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις*.
- Νόμος 2880/2001. *Πρόγραμμα «Πολιτεία» για τη μεταρρύθμιση και τον εκσυγχρονισμό της Δημόσιας Διοίκησης*.
- Νόμος 3463/2006. ΝΟΜΟΣ ΥΠ'ΑΡΙΘ. 3463 *Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων*.
- Ντολιοπούλου, Έ. (2005). Απόψεις μελλοντικών νηπιαγωγών για την πρακτική τους άσκηση: Η περίπτωση του Α.Π.Θ. *Ερευνώντας Τον Κόσμο Του Παιδιού*, 6, 89. <https://doi.org/10.12681/icw.18407>
- Ντουλιοπούλου, Ε., και Γουργιώτου, Ε. (2008). *Η αξιολόγηση στην εκπαίδευση, με έμφαση στην προσχολική*, Αθήνα: Gutenberg
- Οδηγός Σπουδών του Τμήματος Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Ηλικία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, 2019-2020. Ανακτήθηκε στις 1/5/2020 από: http://eylc.uoi.gr/images/ODIGIOS_SPOYDON_NEO_PROGRAMMA.pdf
- Πλακίτση, Κ. , Κολοκούρη, Ε., Θεοδωράκη, Χ., Χριστονάση, Ι.(2013). Η Πρακτική Άσκηση στις Φυσικές Επιστήμες στο Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών Ιωαννίνων και οι αντιλήψεις φοιτητών για τη γνωστική και παιδαγωγική τους επάρκεια. Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων σε Ανδρούσου., Α., Αυγητίδου, Σ. (2013). *Η πρακτική άσκηση στην αρχική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών: Ερευνητικές προσεγγίσεις*. Ανακτήθηκε στις 10/5/2020 από: <http://www.ecd.uoa.gr/wp-content/uploads/2013/10/%CE%97-%CF%80%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84.-%CE%91%CF%83%CE%BA.-%CE%94%CE%AF%CE%BA%CF%84%CF%85%CE%BF-%CE%A0%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CE%91%CF%83%CE%BA%CE%AE%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD.pdf>

- Πρότυπος Κανονισμός Λειτουργίας Δημοτικών Παιδικών και Βρεφονηπιακών Σταθμών. » (Κοινή Υπουργική Απόφαση 41087/29-11-2017). ΦΕΚ 4249/2017
- Σακελλαρίου, Μ., Ρέντζου, Κ. (2013). Διερεύνηση των Απόψεων Υποψηφίων Εκπαιδευτικών για τις Αναπτυξιακά Κατάλληλες Πρακτικές και τις υιοθετημένες Πρακτικές στο πλαίσιο της Πρακτικής Άσκησης Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων σε Ανδρούσου., Α., Αυγητίδου, Σ. (2013). *Η πρακτική άσκηση στην αρχική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών: Ερευνητικές προσεγγίσεις*. Ανακτήθηκε στις 10/5/2020 από: <http://www.ecd.uoa.gr/wp-content/uploads/2013/10/%CE%97-%CF%80%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84.-%CE%91%CF%83%CE%BA.-%CE%94%CE%AF%CE%BA%CF%84%CF%85%CE%BF-%CE%A0%CF%81%CE%B1%CE%BA%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CE%91%CF%83%CE%BA%CE%AE%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD.pdf>
- Υπουργείο Υγείας και Θρησκευμάτων. (2020). Αριθμός εισακτέων ανά Ίδρυμα, Σχολή, Τμήμα και Εισαγωγική Κατεύθυνση Τμημάτων για το ακαδημαϊκό έτος 2020-2021. Ανακτήθηκε στις 20/5/2020 από: <https://www.minedu.gov.gr/news/44947-14-05-20-idios-me-perysi-o-arithmos-eisakteon-stin-tritovathmia-ekpaidefsi-2>
- Υπουργική Απόφαση Δ22/οικ. 11828/293/ 2017ΦΕΚ Β 1157/2017. Αριθμ. Δ22/οικ. 11828/293 Καθορισμός προϋποθέσεων για άδεια ίδρυσης και λειτουργίας Μονάδων Φροντίδας, Προσχολικής Αγωγής και Διαπαιδαγώγησης (Βρεφικών - Παιδικών - Βρεφονηπιακών Σταθμών, Μονάδων Απασχόλησης βρεφών και νηπίων) από φορείς Ιδιωτικού Δικαίου, κερδοσκοπικού και μη χαρακτήρα
- Χατζηστεφανίδου, Σ., (2008). *Ιστορία της Προσχολικής αγωγής*, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.